برنچی قسم

تاریخ انبیا

ابتدائی مکتبلر ایچون.

ПРОВЕРЕНО
1936 ГОД

مرتبی: فاتح کریموف.

ایکنچی مرتبه باصلووی.

ЭЛЕКТРО-ПАРОВАЯ ЛИТО-ТИПОГРАФІЯ
Товарищества «КАРИМОВЪ, ХУСАИНОВЪ и К°»
Оренбургъ.
1911.

فاتح کریموف نڭ

مکتب و درس کتابلرندن:

« تاریخ انبیا » ۱ نچی قسم. (حضرت آدمدن حضرت محمد علیه السلام غه قدر) ۱۵ تین.

« تاریخ اسلام » ۲ « « (حضرت محمد علیه السلام دن خلفای عباسیه گه قدر) ۲۰ تین.

« تاریخ اسلام » ۳ « « (خلفای عباسیه وصوڭغی دور) ۳۰ تین.

« مختصر جغرافیا » ۱ نچی جزء . . . . ۱۲ تین.

« جغرافیای عمرانی » . . . . ۳۰ تین.

« مختصر تاریخ عمومی » . . . . ۱ صوم. « «

برنچی قسم

تاريخ انبيا

ابتدائی مکتبلر ایچون.

مرتبی: فاتح کریموف.

ایکنچی مرتبه باصلووی.

اورنبورغ.

«کریموف، حسینوف و شرکاسی» نك مطبعه‌سی.

۱۹۱۱

ناشری: « حسین محمود اوغلی حسینوف » .

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

١

آدم عليه السلام

انسانلرنك برنچی آتاسی «آدم» علیه السلامدر. حق تعالی یرلر، کوکلر و باشقه نرسه‌لرنی یاراتقاندن صوڭ طوفراقدن حضرت «آدم» نی یاراتدی. آڭا جان و عقل بیردی و هر نرسه نڭ اسمینی اوگره‌تدی. اوزن سویله‌شه طورغان ایتدی. صڭره فرشته‌لرنی «آدم» گه سجده ایتارگه قوشدی. فرشته‌لر بارسیده سجده ایتدیلر. اما شیطان کونچیلگندن و کبرندن آدم‌گه سجده ایتمه‌دی؛ شول سببلی اول الله تعالی طرفندن قوولوب ملعون بولدی.

حضرت آدم‌گه ایبده‌ش ایدوب الله تعالی حضرت «حوا» نی یاراتدی. هر ایکیسنی جنت‌گه قویدی. آنده‌غی هر تورلی نعمتلردن فائده‌لنورغه اذن بیردی. فقط معلوم بر آغاچقه یاقنلاشماسقه قوشدی. شیطان بر فرصت طابوب جنت‌گه کردی؛ حضرت آدم ایله حوانی شول یاقنلاشماسقه قوشلغان آغاچنڭ یمشندن آشارغه قوتورتدی. آنلر شونی آشادیلر.

شوندن صوڭ الله تعالی آنلرنی جنت‌دن چغاردی. حضرت آدم

« هند » طرفينه وحضرت حوا « جده » تيره‌سينه ايندیلر. برآز وقتلر بونلر بربرسندن آیریلشوب طوردیلر. حضرت آدم اشله گان اشینه قایغوردی. کوب یغلاب توبه ایتدی. حق تعالی آننگ توبه‌سنی قبول قیلدی و آنگا « مکه » طرفینه باررغه قوشدی. اول باردی و شونده حضرت حوا ایله طابشوب برگه طورا باشلادیلر. کوب بالالری بولدی. باشده‌غی و قتلرده حضرت حوادن بری ایر، بری قز اولمق اوزره ایگز ایکیشر بالا دنیاغه کیلدی. بر روایتگه بناء، حضرت آدم‌نڭ اوزی ایسان وقتده ذریتی قرق مڭ‌دن آرتمشدر.

الله تعالی نڭ امرینه بناء، اول وقتلر برنچی قورصاقدن طوغان ایر بالا، ایکنچی قورصاقدن طوغان قز بالانی اوزینه خاتونلققه آلا ایدی. حضرت آدم‌نڭ « قابل » ایله « هابل » آدلی ایکی اوغلی آره‌سنده اوشبو طوغرووده نزاع چقدی. شویله که: « قابل » اوزی ایله برگه طوغان « اقلیما » اسملی قز قرداشینی آلورغه تله‌دی. حالبوکه آدم علیه السلام شریعتی بویونچه بوقز « هابل » غه باررغه تیوش ایدی. شوننڭ ایچون هابل بوڭا راضی بولمادی؛ آره‌لرنده نزاع چقدی. حضرت آدم قابل ایله هابل غه: « باریگز، ایکیگزده جناب حق غه بره‌ر قربان چالگز، قایسگزنڭ قربانی مقبول بولسه « اقلیما » نی شول آلور» دیدی.

هابل نڭ قربانی مقبول بولدی؛ شول سببلی قابل کونله‌ب آنی اوتروب، طوفراقغه کوموب قویدی. الله تعالی گه و آتاسینه عاصی بولدی. شول طریقچه، یریوزنده الڭ باشلاب قان توگوچی وکشی اوتروچی « قابل » والڭ اوّلگی اولوکده هابل در.

حضرت آدم، الله تعالی طرفندن اوزیننڭ ذریتنه پیغمبر ایتوب یبارلدی، حق دیننی اوگره‌ترگه مأمور بولدی، اوزینه اون صحف ایندرلدی. شول طریقچه، حضرت آدم پیغمبرلرننڭ اوّلگیسیدر.

ر روایت‌گه بناء، حضرت آدم مڭ یل قدر یاشاب برجمعه کوننی
وفات ایتدی. حضرت حوا آندن برور یل قدر صوڭ أولدی.

حضرت آدم‌نڭ قبری هندستانده «سره‌ندیب» آطه‌سنده وحضرت
حوانڭ مکه یاننده‌غی «جده» ده اولدیغی روایت ایدلمکده‌در.

۲

شیش علیه السلام

حضرت شیش، آدم علیه السلامنڭ بالالری آره‌سنده الڭ یخشیسی
والڭ اطاعتلیسی ایدی. حضرت آدم آنی باشقه بالالرندن آرتوغراق
سویه ایدی. شونڭ ایچونده حضرت آدم اوزی أولگان وقتده آنی
همه بالالرینه باش ایتوب قالدردی. الله تعالی حضرت شیش‌گه پیغمبرلك
یباردی؛ ایللی صحف ایندردی. بونڭ ذریتی طوغری یولدن آیرلمی
طورغان برقوم اولوب، الله تعالی گه شرك قاتمیلر ایدی.

شیش علیه السلام طاش وبالچقدن «کعبه» نی بنا ایتدی والله
تعالی گه عاصی بولغان قابل بالالری برلن دین ایچون صوغش ایدوب
قلچ کوتاردی. آدم بالالری آره‌سنده الڭ باشلاب قلچ کوتاروچی کشی
اوشبو شیش علیه السلامدر.

شیش علیه السلامنڭ قبری «مکه» یاننده «ابی قبیس»
آدلی برطاوده‌در.

۳

حضرت ادریس علیه السلام

حضرت ادریس، شیش علیه السلامنكٔ بشنچی بوون بالالرندندر. اصل اسمی «اخنوخ» در. بونكٔ زماننده بنده‌لر طوغری یولدن یازوب پتلرغه طابونه باشلاغانلر ایدی. جناب حق شونلرنی طوغری یولغه أونده‌ر ایچون ادریس علیه السلامنی پیغمبر ایتوب یباردی و اوزینه اوتوز صحف ایندردی. حضرت شیش‌دن صوڭ پیغمبر بولغان کشی اوشبو ذات‌در. الڭ اوّل یازو یازوچی وکیوم تگوچی ادریس علیه السلامدر.

۴

نوح علیه السلام

نوح علیه السلام حضرت ادریس‌نكٔ اوچنچی بوون بالالرندندر. حضرت آدم زماننده‌ن بیرلی دنیاده انسانلر کوبایدی. یر یوزی توزوکله‌ندی. لکن بارا طورغاچ انسانلرنكٔ خلقلری بوزولوب طوغری یولدن یازا باشلادیلر. حق دین‌گه برطاقم یاکٔلش ویالغان نرسه‌لر قاتناشدی. انسانلر آره‌سنده بوزوقلق و اوصاللقلر آرتدی. شونلرنی یکیدن حق دین‌گه اینده‌ر ایچون جناب حق، حضرت «نوح» نی پیغمبر ایتوب یباردی. نوح علیه السلام آنلرنی کوب یللر حقلقغه اونده‌دی.

لكن كوب فائده‌سى كورلمه‌دى. بارى اوزينك حام، سام، يافث اسملى اوچ اوغلى، آنلرنك خاتونلرى و بيك آز باشقه كشيلر ايمان غه كيلديلر. روايتلرگه كوره، ايمان غه كيلوچيلرنك صانى سيكسان مقدارنده در. قالغانلرى حضرت نوح غه ايمان كيترمه‌ديلر. حتى آڭا بيك كوب اذا و جفا بيرديلر. اوزلرى شرك و عصيانده دوام ايتديلر. شول سببلى الله تعالى نك عمومى بر عذابنه يعنى «طوفان» بلاسينه دوچار بولديلر.

طوفان - الله تعالى نك امرى برلن حضرت نوح بر كيمه ياصادى و آنڭ اچينه، ايمان غه كيلگان كشيلرنى هم انسانلرغه فائده‌سى تيه طورغان مخلوقاتدن آتالى آنالى بره‌ر چفتنى كرتدى. صكره «طوفان» باشلادى: قرق تاوليك تون كون هيچ طوقتاوسز قاطى ياڭغور ياودى. يلغه‌لر، ديڭزلر طاشدى. صو ايڭ بييك طاولرنك توبه سينه قدر چقدى. كيمه‌گه كرماينچه قالغان انسانلر و حيوانلر شول صوغه بوولوب هلاك بولديلر. طوفان بش آلتى آى قدر دوام ايتدى. حضرت نوح نك كيمه‌سى «جودى» اسملى برطاوغه باروب اوطوردى. اچنده‌گيلر سلامت قوتولديلر.

حضرت نوحنك اوغللرى - طوفاندن صوڭ كيمه‌ده قوتولغان كشيلرنكده كوبسى وفات بولوب، يالگز حضرت نوح اوزى هم حام، سام، يافث اسملى اوچ اوغلى سلامت قالديلر و همه كشيلر حضرت نوحنك اوشبو اوچ بالالرندن طارالديلر. شونك ايچونده حضرت نوح غه انسانلرنك «ايكنچى آتاسى» ديب أيتله‌در.

نوح عليه السلامنك بالالرى الله تعالى نك امرى ايله، اوز قرداشلرى برلن أويله‌نه‌لر ايدى. بونلرنك نسللرى كوبايوب ير يوزينه طارالدى.

حبشلیلر و «سودان» طرفلرندەغی قارا عربلر حام نسلندن؛ عرب، فارس و روم قوملری سام نسلندن؛ ترك - تاتار قبیلەلری یافث نسلندن وجودگە کیلدیلر.

حضرت نوح مك یل غە قدر عمر سوروب طوفاننك اوچیوز ایللنچی سنەلرندە وفات ایتدی.

۵
هود علیه السلام

طوفاندن صونك «یمن» قطعەسندە «حضرموت» تیرەسندە «احقاف» دیگان اورندە «عاد» اسملی بر قوم ظاهر بولدی. بونلر اول تیرەلرنی معمور ایتدیلر. گوزل بنالر صالدیلر. لکن اوزلری حق دیندن یازوب پتلرغە طابونە باشلادیلر. شول خلقنی طوغری یول غە، حق دین گە اونڭار ایچون الله تعالی حضرت «هود» نی پیغمبر ایتوب یباردی. هود علیه السلام آنلرنی هر نە قدر طریشوب حق یولغە اوندەسەدە آنلر قبول ایتمەدیلر. حضرت هودنك کورسەتکان معجزەسینە اشانمادیلر. اوزلرینك کفر و عصیانلرندە دوام ایتدیلر. یدی یل خاتونلری بالا طابمادی. مملکتلرندە آچلق بولدی. آلایدە اچلرندن بیك آزی ایمان غە کیلدی. صکرە الله تعالی قاطی بر جیل یباروب بو عاد قومینی هلاك ایتدی.

٦
صالح علیه السلام

عاد قومندن صونك، شام ایله حجاز آره‌سنده «حجر» اسملی بر یرده «ثمود» قومی ظهور ایتدی. بونلرده عاد قومی شیکللی حق دیندن یازدیلر. شونلرنی حق‌لق غه اونده‌ر ایچون «صالح» علیه السلام یبارلدی. اول بونلرنی بر نیچه یللر حق دین گه اونده‌ده بیك آزی ایمان غه کیلدی.

بر وقت ثمود قومی حضرت صالح‌دن معجزه صوراب: «شول طاشنك اچندن بالالی بر دوه چقسون» دیدیلر. جناب حقنك امری بویونچه، کورساتلگان طاشنك اچندن بالالی دوه چقدی. لکن بونی کورگاچده ایمان غه کیلوچیلری آز بولدی. کوبسی اوزلرینك اوّلگی کفرلرنده دوام ایتدیلر. حتی طاشدن چققان دوه‌نی بوغازلادیلر. بالاسی ینه‌دن طاشنك اچینه کروب کیتدی. صکره کوکدن بیك قورقنچلی بر طاوش ایشتلدی. ثمود قومی‌نك ایمان غه کیلمه‌گانلری شوندن هلاك بولدیلر.

قومی هلاك بولغاچ صالح علیه السلام ایمان کیتروچیلر ایله برلکده مکهٔ مکرمه‌گه باروب، آخر عمرینی شونده اوتکاردی.

٧
ابراهیم علیه السلام

نوح علیه السلامدن صونك خلق کوبایدی. شهرلر قوردیلر، حکومتلر تأسیس ایتدیلر. لکن طاغن حق دیندن یازوب الله تعالی نی

اونتورغه، آغاچلردن، طاشلردن پتلر یاصاب شونلرغه طابنورغه باشلادیلر. بو وقتلرده «فرات» یلغه‌سی یاننده «بابل» شهری و «دجله» یلغه‌سی یاننده «نینوا» شهری بنا ایتلدیلر. بابل ده «نبط» قومی؛ نینواده «آثور» پادشاهلغی حکم سوره ایدی. بو ایکی مملکت خلقی وقت وقت بر بر سیله صوغشوب طوردیلر. ئلی برسی، ئلی ایکنچیسی جیگه ایدی.

صکره بابل ده «کلدان» اسملی بر طائفه کوچه‌یوب «نبط» قومینی جیگدی و آنڭ علم و معرفتی بو «کلدان» طائفه‌سنه کوچدی. لکن بونلر آره‌سنده «صائبه» اسملی بر مذهب چغوب یولدزلرغه طابونه باشلادیلر. شونلرنی حق دین گه أوندرایچون حضرت ابراهیم الله تعالی طرفندن پیغمبر ایتوب یبارلدی و اوزینه اون صحف ایندرلدی. حضرت ابراهیم اوزی طوفاندن مڭ سیکسان برسنه صکره شول «بابل» ده طوغان ایدی. ابراهیم علیه السلام «بابل» قومینی و بابل حکومتی-نڭ پادشاهسی بولغان «نمرود» نی حق دین گه أونده‌سه ده قبول ایتمه‌دیلر، ایمانغه کیلمه‌دیلر. حتی «نمرود» زور بر اوت یاقدروب حضرت ابراهیمنی شونڭ اچینه آتدردی. لکن الله تعالی حضرت ابراهیم نی صاقلادی. اوتنڭ بر ضرری تیمه‌دی. بو معجزه‌نی کورو-چیلردن بعضیلری ایمانغه کیلدیلر.

ابراهیم علیه السلام کلدانیلرنی و آنلرنڭ حکمداری بولغان نمرودنی ایمانغه أوندودن فائده کیلماسلکنی کورگاندن صوڭ آتاسی و جمعیتلری هم مؤمنلر ایله برلکده «سوریه» قطعه‌سنده‌غی «کنعان» طرفینه کیتدی. حاضرگی «اورفه» شهری‌نڭ جنوبنده «حران» شهرنده آتاسی وفات ایتو سببلی آنده بر آز طوردی. صوڭره الله تعالی‌نڭ قوشووی بویونچه «کنعان» صحراسینه کیلدی. بو صحرانڭ اوز ذریتنه احسان ایتله‌چگی جناب حقدن بلدرلدی. شونڭ ایچونده بو صحراغه

« ارض مقدس » یاکه « ارض موعود » اسملری بیرلدی.
حضرت ابراهیم شول طرفلرده یوروگان وقتده آچلق ظهور ایتدی. شول سببلی اول خاتونی ساره ایله مصرغه کوچدی. سارەنی مصر حکمداری اسیر ایتوب آلدی. لکن مصرده بعض بلالر بولا باشلاودن قورقوب حکمدار سارەنی حضرت ابراهیمنڭ اوزینه قایتاردی هم « هاجر » اسملی برجاریەده هدیه ایتدی. حضرت ابراهیم مصردن قایتوب برآز وقتلر « ارض مقدس » ده و حاضرگی « خلیل الرحمن » قصبەسی یانندەغی « مامری » صحراسنده طوردی. « کنعان » خلقی حضرت ابراهیم غه زور حرمت و رعایت ایتدیلر.

۸

لوط علیه السلام

حضرت « لوط » ابراهیم علیه السلام ایله بر طوغاننڭ اوغلیدر. آنڭ ایله برگه شامغه و آندن مصرغه باردی. حضرت ابراهیم علیه السلام فلسطینغه قایتقاچ حضرت لوط «سدوم» خلقینه مبعوث اولدی. «سدوم» خلقی، اول وقت غه قدر آدم بالالرندن هیچ کم اشلەمگان بوزوقلقلرنی اشلەرگه باشلاغانلر ایدی. حضرت لوط آنلرنی ایمانغه أوندەدی وشول یمان عادتلرن طاشلاترغه بیك طرشدی. لکن سدوم خلقی طڭلا-مادیلر. آخرنده بوقوم حق تعالی نڭ عذابنه دوچار بولوب، کوکدن باشلرینه طاشلر یاودی ویر سلکنوب مملکتلرینڭ آستی اوستکه کیلدی. سدوم قومی هلاك بولدی. لوط علیه السلام کیچ برلن اوزینڭ اهل بیتی ایله برلکده بونلرنڭ آرەسندن چغوب قوتولدی و حضرت ابراهیم یانینه کیتدی.

٩

اسماعيل عليه السلام

حضرت اسماعيل ابراهيم عليه السلامنڭ اوغليدر. حضرت ابراهيمنڭ خاتونى «ساره» بالا كيترمى ايدى. حضرت ابراهيم سيكسان ياشنه اولديغى حالده بر بالاسيده يوق ايدى. بونڭ اوزرينه حضرت ابراهيم «هاجر» آدلى جاريه‌سى ايله نكاحلندى. آندن حضرت اسماعيل دنياغه كيلدى. صكره ساره، هاجر ايله حضرت اسماعيلنى كونله‌ب آنلرنى چيت‌گه يبارترگه طلب ايته باشلادى. شول سببلى حضرت ابراهيم هاجر ايله اسماعيلنى حجازغه ايلتوب مكه ياننه قويدى. اول وقت مكه‌يانننه،يمن طرفندن كيلگان «جرهم» قبيله‌سى طوره‌لر ايدى. حضرت اسماعيل مكه‌ده اوسدى وجرهم قبيله‌سندن برقز ايله اويله‌ندى. اون ايكى بالاسى بولدى. حضرت اسماعيل اوزى اصل عبرانى بولسه‌ده جرهم قبيله‌سى ايله برگه ياشاب عربچه سويله‌شه طورغان بولدى. شول سببلى آنڭ نسلندن كيلگان كشيلر «عرب مستغربه» ديب آتالديلر. حضرت اسماعيل گه پيغمبرلك كيلدى. يمن قبيله‌لرينى وشام تيره‌لرنده ياشاوچى عمالقه قبيله‌لرينى آتاسى ابراهيم عليه السلامنڭ شريعتى اوزره ايللى يل قدر ايمانغه أونده‌دى. اسماعيل عليه السلامنڭ بالالرى وبالالرينڭ بالالرى كوبه‌يدى؛ تورلى طرفقه طارالديلر. كوچلرى آرتوب هرطرفده جيكه طورغان بولديلر. ايمانغه كيلمه‌گان «عمالقه» قومينى شام طرفلرندن قووب يبارديلر.

حضرت ابراهيم سلامت وقتده حجازغه باردى. آندن اوغلى حضرت اسماعيل ايله كوريشوب برلكده كعبه‌نى بنا ايتديلر.

۱۰

اسحاق علیه السلام

هاجردن حضرت اسماعیل طوغاچ ساره اوزینك بالاسی یوقلقغه بیك قایغورغان ایدی. جناب حق آ کارغه‌ده بر بالا بیروب، حضرت اسماعیلنك طووندن اون اوچ یل صوك حضرت اسحاق دنیاغه کیلدی. حضرت اسحاق آتاسینه شول درجه اوخشاغان ایدیکه، کورگان کشیلر آنی آتاسندن کوچکه آیره آلالر ایدی. حضرت اسحاق غه پیغمبرلك کیلدی. اول آتاسی ابراهیم علیه السلام ایسان وقتده شام خلقنه و بنی کنعان غه مبعوث بولدی.

حضرت اسحاق نك «عیص» و «یعقوب» اسمنده ایکی اوغلی دنیاغه کیلدی. عیص عموجه‌سی (آتاسی برلن طوغمه) حضرت اسماعیلنك قزینی آلدی؛ بالالری کوبه‌یدی. دولت ایه‌سی بولوب شام طرفلرنده یاشادیلر.

اسحاق علیه السلام یوز یکرمی یاشلرنده وفات ایتوب، «خلیل الرحمن» قصبه‌سنده آتاسی ایله آناسینك بولوندیغی یرگه دفن اولوندی.

یعقوب، آتاسی اسحاق علیه السلام اورننه پیغمبر بولدی. یعقوبنك لقبی «اسرائیل» در. شونك ایچونده بونك نسلندن کیلگانلرگه «بنی اسرائیل» دیلر.

۱۱
یعقوب علیه السلام

آتالری حضرت اسحاقدن صوڭ پیغمبرلکنڭ حضرت یعقوبغه کیلووینی کونلەب آغاسی «عیص» آڭا سؤ قصد ایتدی. شول سببلی حضرت یعقوب «حران» دە طوروچی واوزلرینه قرداش تیوشلی «لابان» یاننه کیتدی. الوك آنڭ الوغ قزی «لیا» نی، بر نیچه یلدن صوڭ کچوك قزی «رحیله» نی آلدی. هم آنلرنڭ برەر جاریەلرنیده نکاحلندی. حضرت یعقوب نڭ بو خاتونلرندن بارلغی اون ایکی بالاسی بولدی. بونلرنڭ ذریتلری کوبەیوب بنی اسرائیل نڭ اون ایکی سبطی حاصل بولدی و بنی اسرائیل یخشوق زور بر قوم اولوب باشدە «ارض مقدس» دە طوردیلر. صڭرە مصرغه کوچدیلر. آندن ینەدە «کنعان» طرفینه قایتدیلر.

بو یرلر آق دیڭزنڭ شرق ساحلندە حاضرگی شام، قدس، بحر لوط و شوڭارغه آغوب توشه طورغان ژوردان نهری (یاکه وادی الشریعه) تیرەلریدر. بنی اسرائیل تاریخدە الڭ مشهور اولان برقومدر. چونکه بونلرنڭ باشندن بیك کوب واقعەلر بولوب اوتدی.

۱۲
یوسف علیه السلام

حضرت یوسف یعقوب علیه السلامنڭ اوغلیدر. یعقوب علیه-السلام اوزینڭ اون ایکی بالاسی آرەسندە یوسف نی باشقەلردن

آرتوغراق سویلدی. چونکه اول معلومات واخلاقچه طوغانلرینڭ هر قایوسندن اوستون ایدی. شول سببلی حضرت یعقوب نڭ باشقه بالالری یوسفنی کونلی باشلادیلر. خصوصا حضرت یوسفنڭ بر توش کوروی بونلرنڭ دشمانلقلرن دخیده آرتدردی.

حضرت یوسف بر توش کوروب آتاسینه سویله‌دی. آتاسی حضرت یعقوب بو توشدن آنڭ پیغمبر بولاچاغنی آڭلادی وتوشینی طوغانلرینه سویله‌ماسکه قوشدی. اما طوغانلری بو واقعه‌دن خبر آلوب حضرت یوسفنی نیچك بولسه‌ده آتالری یانندن آیرونڭ سببنه کریشه باشلادیلر.

بر کوننی حضرت یوسفنی ده بر گه آلوب قرغه باررایچون آتالرندن رخصت صورادیلر. آتالری: «ئله قایا دقتسزلك ایله یوسفنی بوریدن آشاترسز» دیه رخصت بیرماسکه تله‌دی. لکن اوغللرینڭ نغتوب صوراولرینه و «بوریدن آشاتمامز» دیه أشاندرولرینه بناءً حضرت یعقوب آخرنده رخصت بیردی. قرغه چققاچ طوغانلری حضرت یوسفنی بر قیوغه آتدیلر. کوله‌کارن قوی قاننه بویاب ایوگه آلوب قایتقاچ، آتالرینه: «یوسفنی بوری آشادی، مونه قانلی کولمگی» دیه‌یلر. حضرت یوسف قیوده بر آز قالدی. صکره یولدن اوتوب باروچی بر کاروان قیو یاننه کیلوب صو آلور ایچون قیوغه چیلاك توشوردیلر. حضرت یوسف چیلاك گه آصلنوب طشقه چقدی. کاروان خلقی حضرت یوسفنڭ گوزللگنی کوروب حیران بولدیلر وقل ایتوب صاتار ایچون مصرغه آلوب کیتدیلر.

مصر حکمدارینڭ وزیری حضرت یوسفنی صاتوب آلدی. اوزینڭ بالاسی یوقلغه کوره آنی اوزینه بالا ایتوب بیك تربیه‌لادی. اول وقتلر حضرت یوسف اون سیکز یاشلرنده ایدی.

وزیرنڭ خاتونی زلیخا طوغروسنڭ حضرت یوسف غه افترا ایتلوب

حبس که یابدرلدی. حبس ده یاتقان وقتنده حکمدارنڭ خدمتچیلرندن شونده حبس ایدلمش ایکی کشی برلن طانشدی. آنلرنڭ توشلرن یورادی. یوراغانی طوغری کیلوب، خدمتچیلرنڭ برسی آصیلدی؛ برسی حبسدن قوتولوب ایسکی اورنینه کردی.

بر آز وقتلردن صوڭ حکمدار عجب بر توش کوردی: یدی سیمز صییر، یدی یابق صییرنی یوتقانلر ایدی. آنڭ بوتوشینی یوراب قناعتلندررلك کشی طابلمادی. شول وقت تگی حبسدن قوتولوب چققان خدمتچینڭ حضرت یوسف حقنده خبر بیرووی بویونچه آنی حکمدار حضورینه کیتردیلر وتوشنڭ تعبیرینی صورادیلر.

حضرت یوسف بو توشنی: «الوڭ یدی یل آشلق اوڭار، صڭره یدی یل آچلق بولوب اوّلگی آشلقنی بترر» دیه تعبیر ایتدی. حکمدار بو یوراودن خوشلاندی وحضرت یوسفنی حبسدن چغارتدی. اول وقتلرده أليگی وزیر وفات ایتدگندن حضرت یوسفنی آنڭ اورننه وزیر ایتوب قویدی هم آنڭ خاتونی زلیخانیده آڭا بیردی.

فی الحقیقه حضرت یوسفنڭ أیتکانی طوغری کیلدی. الوڭ یدی یل آشلق بیك اوڭوب بایلق، صڭره یدی یل آچلق بولدی. شول آشلق اوڭغان یللرنی مصر حکومتی آشلقنی کوب جییوب صاقلقغه حاضرلەب قویدی. آچلق یللرده آشلق آلور ایچون هر طرفدن مصرغه کیله باشلادیلر. حضرت یوسف نڭ عقلی وتدبیری سایەسنده آچلقدن مصر ضرر کورمەدی. حتی اوّلدن کوب آشلق حاضرلەب قویو سببلی فائده ایتدی. چونکه اوّلگی یللرده ساچلگان و حاضرلنگان آشلقلر مصرنڭ اوزینەگنه توگل، چیت مملکتلرگه چغاررغه ده یتارلك ایدی.

حضرت یوسف یوغالغاندن بیرلی حضرت یعقوب دائما قایغوره وهر وقت آنڭ حسرتندن یغلی وشولایه بولسه حضرت یوسف برلن بر

آنادن طوغان «بنیامین» آدلی کچکنه اوغلینه قاراب کوڭلن یواتا ایدی.

یعقوب علیه السلام و آنڭ اوغللری طوره طورغان «ارض ـ فلسطین» ده آچلق بولدی. حضرت یعقوب نڭ بنیامین دن باشقه اون اوغلی آشلق آلور ایچون آتالرینڭ رخصتی ایله مصرغه کیلدیلر. بنیامین قارت و آورو آتالری یاننده قالدی.

حضرت یوسف اوزینڭ قرداشلرینی طانودی، لکن اوزن بلدرتمه‌دی. آتالرینڭ ایسانلگن آڭلاغاچ بیك سویندی. طوغانلرینه آشلقنی باشقه‌لردن اوچوزراق بیردرتدی، هم: «ایوده بزنڭ طاغن بر قرداشمز بار، آنڭ ایچونده آلور ایدك» دیولرینه بناء، اول اوتنچلرنده قبول ایتدی. لکن: «ایکنچی کیلگانده آنڭ اوزنده آلوب کیلگز، یوقسه آشلق بیرلماس» دیدی.

حضرت یعقوبنڭ اون اوغلی آشلقنی آلوب آتالری یانینه قایتدیلر. اوزلرینڭ مصرده بیك خوش معامله والتفات کورولرینی آتالرینه سویله دیلر.

مصرغه ایکنچی بارغانده هر نه قدر حضرت یعقوب بنیامین نی بیاررگه تلاماسه‌ده اوغللرینڭ صوراولرینه قارشو کیله آلماینچه بیاردی. حضرت یوسفنڭ امری بویونچه بونلرغه دخی آشلق بیرلدی لکن حضرت یوسف بر سبب کورسه‌توب «بنیامین» نی اوز یاننده آلوب قالورغه بولدی. قرداشلری بوڭا بیك قایغوریشوب آتالرینڭ حالن سویله دیلر. اگر «بنیامین» دنده آیرلسه آنڭ حالی بیك مشکل بولاچاغن آڭلاتوب حضرت یوسف نڭ آنی قزغانوون اوتندیلر. بونڭ اوزرینه حضرت یوسفنڭ کوزندن یاشلر کیلدی و طوغانلرینه اوزن بلدردی.

قرداشلری تز چوگوب عفو اوتنورگه باشلادیلر. حضرت یوسف

بارسنده عفو ایتدی. صکره آناسینی، طوغانلرینی و همه اقربا وتعلقاتینی مصرغه کیترتوب، آنلرغه یتارلك یر بیردی وشونله اوطورتدی.

بو وقتلرده مصرده «هکسوس» دیگان عربلر حکومت ایته‌لر ایدی. حضرت یعقوب مصرده اوغللری ایله برابر دخی اون یدی یل عمر ایتدی. اوزینك وصیتنه بناء، وفاتی بعدنده اوزینی ارض کنعان غه ایتوب «حران» ده بابالرینك قبرلگنه کومدیلر. آتالری وفات ایتکانده حضرت یوسف ایللی آلتی یاشنده اولوب، بارلغی یوز اون یل عمر سورمشدر.

حضرت یوسفنك «افرایم» و «منشا» آدلی ایکی اوغلی «رحمت» آدلی بر قزی دنیاغه کیلمشدر.

۱۳
ایوب علیه السلام

حضرت ایوب حضرت اسحاقنك «عیص» آدلی اوغلینك نسلندن دنیاغه کیلدی. بیك بای و بیك کوب بالالی بولوب شام طرفلرنده یاشادی. فقط الله تعالی نك بر حکمتیله همه مال، ملکی قولندن کیتدی. بالالری أولوب بتدی. اوزی بیك یمان آوروغه مبتلا بولوب تنی چری باشلادی. بدننه قورتلر توشدی. لکن ایوب علیه السلام بونلرنك هر قایوسینه صبر ایتدی. آخرنده الله تعالی آڭا شفا بیروب تریلدی. طاغن مال، ملکی وبالالری بولدی. چیککان محنتلرینك مکافاتنی کوروب طوقسان یل یاشاب وفات ایتدی. وفاتندن صوڭ «بشیر» آدلی بر اوغلی اوزینه خلف بولدی.

١٤

شعیب علیه السلام

حضرت شعیب ، هرتورلی بوزوقلقلرنی قیله طورغان « أیکه » و « مەدیەن » خلقنی حق دین گه ، طوغری یولغه أوندەر ایچون یبارلمش برپیغمبردر. حضرت شعیب سویلەرگه بیك اوستا وسوزلری بیك اثرلی اولدیغندن اوزینه « خطیب الانبیا » لقبینی بیرمشلردر. شولای بولا طوروبده بو بوزوق قوم همیشه طوغری یولغه کیلمایچه اوزلرینك آزغنلقلرندە دوام ایتدیلر . آخرنده بونلر الله تعالی نك عذابنه دوچار بولدیلر: فوق العاده بر اسسیلك بولوب برەر آطنەغه طارتلدی. حتی یلغەلردەغی صولر قایناب چقدی. صگره اوستلرینه بر بولوط کیلدی. آنلر اسسیلکدن قاچوب شول بولوط آستنه جییلدیلر. لکن بولوطدن اوت یاوب بارسیده هلاك بولدیلر.

حضرت شعیب ابراهیم علیه السلامغه ایمان ایتوب، آنك ایله برگه شام طرفینه کوچکان برقبیله گه منسوبدر. « مەدیەن » ده بولندیغی وقت « صافورا » آدلی قزینی حضرت موسی غه بیردی. قومی نك هلاکندن صوڭ حضرت شعیب مؤمنلر ایله برلکده مکه گه کیتدی وایکی یوز یلدن آرتوق عمر سوروب وفات ایتدی.

۱۵
موسی علیه السلام

بنی اسرائیل نڭ یعنی حضرت یعقوب وبالالرینڭ حضرت یوسف زماننده مصرغه کوچوب بارغانلقلری یوغاریده یازلغان ایدی.

بنی اسرائیل مصرده ایکی یوز اون بش یل قدر طوردیلر. کیتدکچه کوبه‌یوب زور بر قوم بولدیلر. مصر حکومتی بنی اسرائیل گه جنسداش بولغان «هکسوس» عربلر قولنده بولغان وقتده بونلرغه حرمت و رعایت ایته‌لر ایدی. لکن بارا طورغاچ مصر حکومتینی قبطی‌لر اوز قوللرینه کیچروب هکسوسلرنی مصردن قوغاچ بنی اسرائیل نڭ حالی اوڭایسزلنه باشلادی. چونکه قبطیلر بونلرغه‌ده دشمانلق اظهار ایتوب جبر وظلم قیلورغه طوتوندیلر. حتی بنی اسرائیل بونلرنڭ قولنده اسیر حکمنده قالدی.

مصرده‌گی بنی اسرائیل یعقوب علیه السلامنڭ اون ایکی اوغلینه نسبت ایله اون ایکی سبطغه بولینمش اولوب، بارسینه برلکده «اسباط بنی اسرائیل» دیلر ایدی.

بونلرنڭ صانی یخشوق کوب هم هربر سبطنڭ بره‌ر رئیسی بار، شول سببلی مصر حکمدارلری بونلرنڭ کوچه‌یوب کیتوب مصرنی ضبط ایتولرندن قورقالر وشوڭا کوره بونلرغه هرتورلی اذیت وجبر ایته‌لر ایدی. بنی اسرائیل هرنه قدر بونلرنڭ ظلمندن قوتولوب اوزلرینه وعده ایتلگان ارض مقدسکه کیتارگه تلاسه‌لرده عمومی بر باشلقلری یوتلقدن برگه جیله آلمیلر ایدی.

بنی اسرائیلنی مصر فرعونلرینك (حکمدارلرینك) ظلملرندن قوتقاروب، حضرت ابراهیم، اسحاق ویعقوب علیه السلاملرغه جناب حق طرفندن وعده ایتلگان «ارض مقدس» گه ایلتور ایچون موسی علیه السلام مأمور بولدی.

مصریلر بنی اسرائیل‌نك کیتکان صاین آرتولرندن قورقوب بونلرنك یکی طوغان همه ایر بالالرینی أوتورگه قرار بیردیلر وبالا أوتروچی کشیلر تعیین ایتدیلر. بونلر بنی اسرائیل طوره طوغان یورتلرغه کروب، آنلرنك یکی طوغان ایر بالالرن أوتروب یوری باشلادیلر.

اوشبو وقتلرده بنی اسرائیلدن وحضرت یعقوبنك اوچنچی اوغلی «لاوی» سبطندن حضرت موسی دنیاغه کیلدی. آتاسی «عمران»، آناسی «یوحابذ» اسملی ایدیلر. مصریلرنك أوترولرندن قورقوب حضرت موسی‌نك آناسی آنی برمدت یاشروب صاقلادی. صکره صاقلاو أوگنایسز بولا باشلاغاچ برصندوق اچینه قویوب نیل صووینه آغزوب یباردی. اتفاقی اولەرق بو صندوقنی فرعون نك (اول وقتدەغی مصر حکمدارینك) خاتونی آسیه کوروب صودن چغارتدی واچندەگی صبی نی اوزینه بالالق غه قبول ایدوب سراینك تربیەلەته باشلادی. بوواقعەدن خبر آلغان حضرت موسی‌نك آناسی، برتورلی رەتن طابوب، سودآناسی صفتیله سرایغه کردی و حضرت موسی نك کم و قایسی ملتگه منسوب بولدیغنی اوزینه یخشی آڭلاتدی. بونی بلگاچ حضرت موسی بنی اسرائیل قومینك مصریلردن کورگان جبر و ظلملری ایچون قایغوره باشلادی. حتی برکون اوراملده بر مصرینك بنی اسرائیلدن بر کشینی تحقیر ایتدیگنی کورگاچ، توزه آلماینچه بنی اسرائیلنی یاقلارغه باشلادی، مصرینی تورتب یباردی. قضاء مصری شوندن وفات بولدی. بونك فرعونگه ایشتلوندن قورقوب حضرت موسی حجاز

طرفنه «مەدیەن» شهرینه کیتدی. آنده حضرت شعیب ایله کوریشوب آنڭ قزی برلن أویلەندی. شونده بر آز مدت طورغاچ، حضرت شعیب نڭ تشویقی اوزرینه، اوز ملتنی صاقلاو و آنلرنی مصر قبطیلری قولندن قوتقارو نیتیله، خاتونی ایله برلکده مصرغه کیتدی. شونده بارغانده «طور» طاونده اوزینه جناب حقدن پیغمبرلك کیلدی. حضرت موسی‌نڭ قرداشی حضرت هارون غەده جناب حق پیغمبرلك احسان ایتدی. حضرت هارون سویلەرگه اوستا وبیك طادلی تللی ایدی. حق تعالی بونلرغه بنی اسرائیلنی مصردن چغاروب «ارض موعود» گه ایلتورگه امر قیلدی. شول وقت موسی و هارون علیه‌السلام‌لر ایکیسی برلکده مصرغه باروب، الهلق دعوا قیلوچی فرعوننی وآنڭ خلقینی حق دین گه أوندی باشلادیلر؛ بنی اسرائیلنڭ مصردن چغووینه فرعوننڭ رخصت ایتوون اوتندیلر. مصریلر بنی اسرائیلنی اسیر اورننده استعمال ایله اوزلرینڭ الڭ آور خدمتلرینی ایتدرذکلرندن فرعون آنلرنڭ مصردن چغولرینه رخصت بیرمەدی. حضرت موسی‌نڭ بر نیچه معجزەلری کورلسەده مصریلر کینه ایمان غه کیلمەدیلر. آخرنده جناب حق طرفندن مصریلر اوستنه بر طاقم بلالر بیباریله باشلادی. مثلا: نیل صووی قانغه أیلەنو، وبا آورووی، ضررلی حشرات کوبەیوب هجوم ایتووی، هر یورتده الوغ بالانڭ اولووی کبی شیلر بولدی. بوندی حاللرنی کورگاچ مصریلر بر قدر قورقوب بنی اسرائیلنڭ مصردن چغووینه رخصت ایتدیلر.

بنی اسرائیلنڭ مصردن چغووی — حضرت موسی بنی اسرائیلنی برتونده مصردن آلوب چغوب کیتدی. فرعون باشده بونلرنڭ چغووینه رخصت ایتمش ایسەده صکره بوگا اوکونه باشلادی. شول سببلی بنی اسرائیلنڭ آرتندن عسکر برلن قووا چقدی. سویش

دڭزی بوینده آرتلرندن یتدی. الله تعالی نڭ قدرتیله دڭز ایکی گه یاریلدی. بنی اسرائیل شوندن سلامت چقوب دڭزنڭ ایکنچی یاغینه ایرشدیلر. اما آنلرنی قووب کرگان فرعون ایله عسکری دڭز اچینه کرگاچده آچلغان صو برگه قوشیلوب بونلرنی بووب هلاك ایتدی.

حضرت موسی اوزینڭ قومی برلن سویش دڭزی (یا که بحر احمر) آرقلی آزیا طرفنه چققاچ حق تعالی نڭ امری ایله «طور» طاوینه باردی. قومینی اوزینڭ قرداشی هارون علیه السلام غه طابشروب قالدردی. «طور» ده یالگز اوله‌رق قرق کون قدر عبادت ایله مشغول بولدی؛ شونده الله تعالی نڭ سوزینی ایشتدی آڭا الله تعالی نڭ امرلری بیان ایتلوب «تورات» شریف ایندرلدی.

حضرت موسی «طور» ده وقتده، هارون علیه السلام ایله برلکده قالغان بنی اسرائیل موسی علیه السلامنڭ اوزلری یاننه قایتوندن امید کیسدیلر. حضرت هارون نڭ سوزن طڭلامایچه آزغونلق یولینه کرشدیلر.

«سامری» آدلی بر منافق بنی اسرائیلنڭ مصردن آلوب چققان آلتونلرندن بر بوزاو صورتی یاصادی. بنی اسرائیلنی شول بوزاوغه طابنورغه قوتورتدی. آنلر شوڭا طابونه باشلادیلر. هارون علیه السلام بنی اسرائیلنی بوندی بر کفرلکدن طیارغه تلوب کوب وعظ و نصیحتلر ایتسه‌ده طڭلامادیلر.

حضرت موسی «طور» دن قایتوب بو حالنی کورگاچ غایت آچولاندی. پتلرینی واتوب صوغه آتدی و اوزینه ایمان کیترگان «لاوی» سبطی ایله برله‌شوب، ایمان غه کیلمه‌گانلرگه جزا بیردی. بنی اسرائیلنی تأدیب ایتدی. مؤمنلر تورات شریف حکمی ایله عمل ایته باشلادیلر.

مصردن چغولرینه ایکی یل قدر اوتکاچ حضرت موسی اوزینك حاضرلکلرینی تمام ایدوب بنی اسرائیل ایله «ارض مقدس» گه طابا کیتدی. لکن آنده باروب اورنلاشور ایچون اول تیره‌لرده اوطورغان «عمالقه» آدلی بر قوم ایله صوغشورغه، یعنی آنلرنی شوندن قوارغه لازم بولدی. موسی علیه السلام بنی اسرائیل گه بونی قوشقاچ آنلر طکلامادیلر. صوغشودن قورقدیلر. شول سببلی موسی علیه السلام آنلرغه رنجیدی و «تیه» اسملی بر صحراغه ایلتدی. آنلر شوندن بر یاقغه‌ده کیته آلماینچه آیدراب یوردیلر. بونده بولوندقلری وقت کوکدن ایندرلگان «قدرت حلواسی» آشاب طوره‌لر ایدی. بارا طورغاچ: «بز برگنه تورلی آشدن طویدق، بز یاصمق، صوغان، صارمصاق شیکالی نرسه‌لر آشارغه تلیمز» دیه موسی علیه السلامنی یوده‌ترگه باشلادیلر. موسی علیه السلامنك بوکا دخیده کیفی کیتدی و بوندی طلبلردن واز کیچررگه طرشدی. لکن طکلامادیلر. آخرنده جناب حق آنلر اوستنه تورلی بلا وخسته‌لکلر یباروب هلاك بولدیلر. بنی اسرائیل «تیه» صحراسنده «سینا» و «فاران» چوللرنده قرق یل قدر یورودیلر. بر بوون خلق تمام آلماشندی. مصرده طووب موسی علیه السلام ایله برگه کوچوچیلردن یوشع علیه السلام ایله «قالب» اسملی بره‌ودن باشقه هیچ برسی «ارض موعود» گه کره آلمادیلر. بو ایکی ذات هر وقت موسی علیه السلام ایله برگه بولونالر و آنی تشویق و ترغیب ایدوب معنوی یاردم بیره‌لر ایدی.

شول روشده بنی اسرائیل تمام آلماشنوب مصردن کیلگان قورقاق کشیلرنك کوبسی هلاك بولوب، آنلر اورننه صحراده اوسکان یوره‌کلی یکتلر یتشکاچ قارشولرنده‌غی دشمانلرغه قارشو طوررغه امکان حاصل بولغان ایدی. شونك ایچون حضرت موسی آنلرنی آلوب، بحرلوطنك جنوب طرفنده طوروچی بر قوم ایله صوغشدی و آنلرنی جیکوب

«اردن» نهری یاکه «وادی الشریعه» بویلرینه قدر کیلدی. بونده «اریحا» شهرینڭ قارشوسنلغی برطاواوستنه منوب بنی اسرائیل گه وعد ایتلگان «ارض کنعان» نی تماشا قیلدی. شول وقتلر موسی علیه السلام وفات ایتدی. قرداشی هارون علیه السلام آندن اون بر آی قدر الوك وفات ایتکان ایدی. روایتلرگه کوره حضرت موسی یوز یکرمی یل قدر عمر سورمشدر. حضرت موسی نڭ وفاتندن صوڭ یوشع علیه السلام پیغمبر بولدی.

۱۶
یوشع علیه السلام

حضرت موسی نڭ وفاتندن صوڭ، بنی اسرائیل نڭ اشلرینی بشیوز سنه قدر مدت «حکام بنی اسرائیل» دیب آتالغان حاکملر اداره ایتدیلر. بونلرنڭ اوّلگیسی یوشع علیه السلامدر.

یوشع علیه السلام حضرت موسی نڭ وفاتندن اوچ کون اوتکاچ بنی اسرائیلنی بولندقلری اورندن قوزغاتدی و «اردن» یلغه سی آرقیلی اوتکاروب «ارض مقدس» گه یقین «لوط کولی» یاننه کیتردی. صڭره کنعان دیارینی ضبط ایتدیلر. حضرت یوشع ضبط ایتکان یرلرینی بنی اسرائیلدن اون بر سبط غه شباغا ایله بولیب بیردی. اما «لاوی» سبطنه یر بیرلمادی. یر آلغان سبطلر آنلرغه اوز محصولاتلرینڭ عشرلرن بیررگه مأمور ایتلدیلر. یوشع علیه السلام «زیتون» اسملی بر قصبه‌نی مرکز روحانی ایتدی. سبطلرنڭ هر قایوسینڭ برەر شیخی بار، اول شیخلر برەر حاکم

اداره‌سینه تابع وبایرام کونلرنده شول زیتون قصبه‌سینه جییلوب عبادت ایته‌لر، قربانلر چالالر ایدی.

یوشع علیه السلام بنی اسرائیلنڭ اشلرینی یکرمی سیکز یل اداره ایتدکدن صوڭ وفات ایتدی. بو وقتده‌غی مؤمنلر بارسیده حضرت موسی‌غه اینگان تورات شریف حکمی ایله عمل قیلدیلر. توراتنڭ حکمی حضرت عیسی‌غه انجیل شریف اینگانچه‌گه قدر دوام ایتدی.

۱۷

اشموئیل علیه السلام

حکام دوری — اون ایکی سبطغه بولینگان بنی اسرائیل، کچکنه اون ایکی جمهوریت شیکلی بولوب هر برسی اوز اشلرن مستقل اداره ایته‌لر؛ فقط چیتدن بر دشمن ظاهر بولسه بر کشینڭ قوماندا‌سی آستنده بارسی برگه برله‌شوب آنگا قارشو طوره‌لر ایدی. شوندی باشلقلر «حکام» وآنلر طرفندن اداره ایتلگان زمانلر «حکام دوری» دیب آتالمشدر.

بو حکام دوری حضرت یوشع دن باشلاندی. معلوم بولغان حکام اون دورت اولوب، برنچیسی یوشع واڭ آخرغیسی «اشموئیل» علیه السلاملردر. اشموئیل علیه السلام بنی اسرائیلنڭ اشلرینی اون بریل اداره ایتدی.

فلسطینده حکومت ایتوچی «عمالقه» اسملی بر قوم بنی اسرائیل ایله صوغشوب آنی جیگگان ایدی. بنی اسرائیل بوڭا قارشو باروب اوچ آلماقچی بولدی. لکن حکام مملکتنی یخشی اداره ایته

آلمادقلرندن آره‌لرندن بر ملك یعنی حکمدار تعیین ایتلونی اشموئیل علیه السلامدن اوتندیلر. اول‌ده الله تعالی‌نك امری ایله « بنیامین » سبطندن « سائول » یاکه « طالوت » اسملی بره‌ونی ملك ایتوب صایلادی. عموم بنی اسرائیل اوزرینه حکمی جاری بولغان اوچ حکمدارنك برنچیسی اوشبو طالوت، ایکنچیسی داود، اوچنچیسی حضرت سلیمان علیه السلامدر.

طالوت حکمدار بولوب صایلانغاچ عسکر جییوب « عمالقه » قومی اوستنه یورودی. آنلرنك عسکر باشلغی « جالوت » اسملی کوچلی وغیرتلی برآدم اولوب، بوکا « فلسطین عفریتی » دیلر ایدی. طالوت عسکرندن داود اسملی برکشی صوغشده جالوتنی أوتردی. شول سببلی عمالقه عسکری بوزولدی. بنی اسرائیللر جیکدیلر. شول واقعه‌دن صوك بنی اسرائیل آره‌سنده حضرت داودنك شهرتی، قدر وحرمتی بیك آرتدی. خصوصا بو وقتلرده حضرت اشموئیل ده وفات بولو سببلی بنی اسرائیلنك محبتی داود علیه السلام طرفینه بیك نق جلب ایتله باشلاغان ایدی. طالوت بونی کونله‌ب حضرت داودنی أوترگه قصد ایتدی. حضرت داود بوندن خبرآلوب، خاتونی ایله برلکده « نوبه » شهرنده‌گی رئیس روحانی یانینه قاچوب کیتدیلر. طالوت زور برعسکر ایله « نوبه » شهری اوستینه هجوم ایتوب بیك کوب کشیلرنی أوترسه‌ده داود علیه السلامنی قولغه توشوره آلمادی.

طالوت‌نك بو معامله‌سینه بنی اسرائیلنك بیك کیفی کیتدی. برآزدن صوك طالوت عمالقه قومی برلن صوغشقه باشلاغان ایدی. لکن بنی اسرائیل اوزینه یاردم ایتمگانگه کوره جیکلدی هم أوترلدی. اوزینه اوغلی کیچدی. بنی اسرائیلنك اون برقبیله‌سی آشکارغه ویهودا سبطی حضرت داودغه بیعت ایتدیلر.

۱۸
داود علیه السلام

طالوت أولگاندن صونك بنی اسرائیل نلث یهودا سبطی طرفندن بیعت ایدلگان حضرت داودغه جناب حق طرفندن پیغمبرلك کیلدی و «زبور» ایندرلدی. شول صورتله داود علیه السلام هم پیغمبر هم حکمدار بولدی. لکن زبور بر طاقم مناجاتلر ونصیحتلردن عبارت اولوب، شریعت حکملری بیان قیلنمادیغندن موسی علیه السلامغه ایندرلگان توراتنلث حکمی بونلث ایله نسخ ایدلمه‌دی. بلکه بنی اسرائیلنلث باشقه انبیاسی کبی داود علیه السلامده تورات حکمی ایله عمل ایتدی.

طالوت نلث اوغلینه ایه‌رگان اون بر قبیله آره‌سنده اختلاف وزور صوغشلر چغوب یدی یل دوام ایتدی. آخرنده حضرت داود علیه السلام بارسینه‌ده حاکم بولدی. فقط اوشبو واقعه‌لر کیله‌چکده بنی اسرائیل آره‌سینه تفرقه توشوگه و ایکی حکومتگه بولینوب آخرنده بنی اسرائیل حکومتی نلث انقراضینه سبب بولدی.

حضرت داودنلث طاوشی غایت گوزل اولدیغندن طاولرده، صحرالرده زبور شریفنی اوقوغان وقتنده ایشتکان کشیلر تمام أروب کیتکان شیکللی بولالر ایدی. قولنده تیمر بالاوز کبی یومشی ایدی.

داود علیه السلام قدس شریفنی وبلاد کنعان نلث آلنمی قالغان یرلرینی ضبط ایتوب «تابوت»، «سکینه» شیکللی بنی اسرائیلنلث مقدس علامتلرن قدس شریفگه کوچردی. شول سببلی بوشهر بنی اسرائیلنلث سیاسی وروحانی مرکزی بولدی. «حلب»، «عمان»، «نصیبین» شهرلریده داود علیه السلام طرفندن ضبط ایتلوب آنلث

حکمی آستنده بولوندیلر. حضرت داود «آثوریه» دولتی ایله ده صوغشوب «فرات» یلغه‌سی بوینده آنك عسکرن پریشان ایتدی و شول صورتله «جده» دگزی بویندن «فرات» یلغه‌سینه قدر بولغان یرلر آنك حکومتی آستنده قالدی.

داود علیه السلام قدس شریفده مشهور «بیت المقدس» نی صالورغه باشلامش ایسه‌ده تمام ایته آلماینچه وفات ایتدی. بونك حکومتی قرق یلدن عبارت اولوب، بنی اسرائیل نك آلغه گیتکان بر دوریلر. حضرت داود نك وفاتندن صوك یرینه کچکنه اوغلی حضرت سلیمان کیچدی.

19

سلیمان علیه السلام

سلیمان علیه السلام ده آتاسی شیکللی هم پیغمبر، هم حکمدار اولوب، قرق یل حکومت ایتدی. بونك عدل وحقانیتی، عقل هم بایلغی بتون دنیاغه مشهور اولوب ضرب مثل حکمنه کیچدی. بوگا قدر بو درجه مشهور بر حکمدار کورلگانی یوق ایدی. بتون مملکتنی اون ایکی ولایتگه بولیب اداره ایتدی. جده دگزلرنده کیمه‌لر یاصاتوب، اچینه فینیکه‌لیلردن کیمه‌چیلر تعیین ایتدی. اول وقت اوزینك بایلغی و معدن‌لرینك کوبلگی برلن مشهور بولغان یمن و هندستان مملکتلریله قاتناشا باشلادی. شول سببلی بیك کوب بایلق حاصل بولدی. چیت حکمدارلردن بعضیلری سلیمان علیه السلامنك زیارتنه کیله‌لر: آنك کوکلینی طابار ایچون آگا بوله کلر یباره‌لر

ایدی. یمن ده حکومت ایتوچی « بلقیس » اسملی بر خاتون سلیمان علیه السلامنی کیلوب زیارت ایدی. مصر حکمدارلرندن بری سلیمان علیه السلام غه قزن بیردی.

سلیمان علیه السلامنك حکومتی وقتنده بایتاق یرلر ضبط اولوندی. شرق و غربده بر نیچه حکمدارلر بوکا اطاعت کورسه‌تدیلر. حضرت سلیمان تخت گه اوطورغاندن دورت یـل صوك ، آتاسینك وصیتی بویونچه قدس شریفده‌گی « مسجد اقصا » نی (بیت المقدس) نی توزه‌تدروب زینت لتدی. یدی یلده تمام ایتوب ، بنی اسرائیل گه مخصوص اولان مقدس یدی علامتنی شول مسجد ده مخصوص اورنلرغه قویدرتدی. قرق یل حکومت ایتکاندن صوك سلیمان علیه السلام آلتمش یاشنده وفات ایتدی. علم حیوانات و ضروب امثال (آثالر سوزی) مجموعه سی شیکالی اثرلری قالدیغی روایت ایدلمکده در.

بنی اسرائیل حکومتی نك انقراض غه باشلاوی

حضرت داود ایله حضرت سلیمان علیه السلاملر زمانده یخشوق ترقی ایتوب قوتلی وعظمتلی بولغان بنی اسرائیل حکومتی ، حضرت سلیمان نك وفاتندن صوك کیرو کیته باشلاب انقراض غه یوز طوتدی.

شویله که: حضرت سلیماننك وفاتندن صوك آنك اورنینه تخت گه اوغلی «رحبعام» اوطوردی. لکن بوکارغه بنی اسرائیل نك یالکز ایکی سبطی یعنی یهودا وبنیامین سبطلری غنه اطاعت ایتوب ، قالغان اون سبط اطاعت ایتمادیلر. افرایم سبطندن و حضرت سلیماننك یقین مأمورلرندن « یوربعام » اسملی بر کشی رحبعام دن باش طارتوب عصیان چقارغان ایدی. بني اسرائیل نك اوز قبیله سی شوکا اطاعت

ایله اوز باشلرینه مستقل بر حکومت یاصادیلر. شوندن اعتبارا، بنی اسرائیل «اسرائیلیه»، «یهودیه» دولتلری اسملی ایکی حکومتگه آیرلدیلر. اوزآره اختلافلر ونزاعلر باشلاندی. بوندن صوڭ بنی اسرائیل قومی ضعیفلکگه یوز طوتدی.

یهودیه دولتی‌نڭ پایتختی قدس شریف اولوب، حکمدارلرینه حضرت سلیمان نسلندن ایدی. گرچه بودولت ایکی‌گنه سبطدن عبارت بولسه‌ده بنی اسرائیل‌نڭ عالملری والوغلری بونلر اچنده اولدیغندن، تورات وبنی اسرائیل‌گه مخصوص باشقه دینی مقدس نرسه‌لر هم بونلر قولنده وعموم بنی اسرائیل‌نڭ زیارتگاهی بولغان قدس شریف بونلر تصرفنده قالدیغندن بو دولت‌گه مشروع حکومت دیب قاریلر ایدی.

اسرائیلیه دولتی‌نڭ پایتختی اوّلا «نابلس»، صڭره «سامریه» آدلی شهرلر اولمشدر. بودولت‌گه عاصی حکومت نظریله قارالا ایدی. بنی اسرائیل قوملری سیاست جهتندن آیرلماینچه برگه یاشاغان وقتلرنده‌آره‌لرنده بعض وقت اختلاف ونزاعلر چقسه‌ده دین برلگی بونلرنی یکیدن طاتولاشدره، دین بونلرنی بر نقطه غه جیا ایدی. هر قایوسیده عموم بنی اسرائیلنڭ دینی مرکزی بولغان قدس شریف‌گه معنا باغلانمش ایدیلر. لکن سیاست جهتندن ایکی‌گه آیرلغاچ بونلرنڭ آره‌لری هیچ توزه‌لمی طورغان روشده بوزولدی. حتی اسرائیلیه دولتی، بنی اسرائیل قوملری دین یاغندن دخیده برلشمه سونلر ویهودیه دولتی‌نڭ دینی یاقدن بولغان نفوذی بتونلای بتسون ایچون اوز قول آستنده‌غی بنی اسرائیل قبیله‌لرن پت پرستلکگه تشویق ایته باشلادی. شوندن صوڭ اسرائیلیه دولتی قول آستنده‌غی بنی اسرائیل، یهودیه دولتی قول آستنده‌غی اوز قرداشلرینه تمام دشمن کوزیله قاری باشلادیلر. قدس شریفگه یورومی طورغان

بولدیلر. تورات ایله عمل ایتونی ده طاشلادیلر. آخرنده آره لرند
پت پرستلك اور نلاشوب «بعل» اسملی بر پت غه طابونا باشلادیلر
هر نه قدر قدس شریفده گی یهودیه دولتنده ده آزغونلق و بوزوقلق
ایتوچیلر کوب بولسه ده، آنده بیت المقدس ده تورات شریف اوقولا،
علما وعظ و نصیحت ایته لر ایدی.

۲۰

الیاس و الیسع علیهما السلامر

اسرائیلیه دولتی حق یولدن یازوب، پت پرستلکگه
وآزغونلقغه باشلاغاچ جناب حق آنلرغه اوّلا حضرت الیاس نی، صکره
حضرت الیسع نی پیغمبر ایتوب یباردی. الیاس علیه السلام بونلرغه
بیك کوب وعظ و نصیحت لر ایتوب، حاللرن توزه ترگه طرشسه ده
بنی اسرائیل طڭلامادیلر. همیشه اوزلرینڭ حکومت و سیاست
نزاعلریله ماتاشدیلر. حتی حضرت الیاس غه حق سوزلری ایچون
اذا وجفا ایته باشلادیلر. آخرنده حضرت الیاس بونلرنڭ آره سندن
چغوب کیتارگه مجبور بولدی. جناب حق بونلر اوستنه عذاب
یباروب شهرلرندن برکت کوتارلدی. یاڭغور یاومی طورغان
بولدی. زور آچلق بولوب أوله کسه لر آشی باشلادیلر. بونڭ
اوزرینه بونلر حضرت الیاس نی ازلەب طابوب آنڭ سوزلرینی
طڭلی باشلاسه لرده اوزاقغه بارمادی. اوستلرندن بلا و فتنه لر
کوتارلگاچ ینەدن آزغونلق و کفر یولینه کردیلر. بوندن صوڭ

حضرت الیاس آنلرنڭ ایمان غه کیلولرندن امید اوزوب اچلرندن چقوب کیتدی و یالغز طورونی اختیار ایتدی.
بونڭ بعدنده الیسع علیه السلام غه پیغمبرلك کیلوب اولده بونلرنی حق یولغه اونده‌دی، حاللرن توزه‌ترگه طرشدی. لکن ایمان غه کیلمه‌دیلر. آزغونلقلرنده دوام ایتدیلر.
آخرنده «آثوریه» دولتی نڭ حکمداری «سالماناسار» اوزلرن ضبط ایتوب حکومتلرن بتردی.

۲۱

یونس علیه السلام

«آثوریه» حکومتی نڭ پایتختی اولان «نینوا» شهرینڭ خلقی پتلرغه طابونالر ایدی. شونلرنی حق دین گه اونده‌ر ایچون یونس علیه السلام یبارلدی. لکن بونلر آنڭ سوزن طڭلامادیلر، ایمانغه کیلمادیلر. آخرنده یونس علیه السلام بونلرغه جناب حق طرفندن بر عذاب کیله‌چگن بیان ایتدی و اوزی بونلر آره‌سندن چقوب «دجله» یلغه‌سی بوینه کیلدی. آنده بر کیمه‌گه کردی. کیمه یوروه‌دی. کیمه‌ده‌گی کشیلر: «آره‌مزده عیبلی بره‌ر آدم باردر، شباغا صالیق، کمگه چقسه شونی صوغه آتیق» دیدیلر. شباغا حضرت یونس غه چقدی. اول ده: «الله تعالی امر ایتمایнچه طوروب نینوا خلقینی طاشلاب آره‌لرندن چقوب کیتووم مینم ایچون بر عیب بولسه کیره‌ك» دیب قباحتنی اوز اوستنه آلدی و اوز اختیاری برلن صوغه آتلدی. آنی شونده زور بر بالق یوتدی. جناب حقنڭ قدرتی

آرقەسندە بالتدن آڭا بر ضرر کیلمەدی. یونس علیه السلام توبه و استغفار ایتدی. الله تعالی آنڭ توبەسنی قبول قیلدی. بالق یونس علیه السلامنی بر چیت گە چغاروب طاشلادی. نینوا خلقی اوزلرینه عذاب کیلەچگنی آڭلاب توبه، استغفار ایتکانلر ایدی. یونس علیه ـ السلامنی ینەدن شهرلرینه آلوب قایتدیلر وبر مدت آنڭ کورستکان طوغری یولندن آیرلمادیلر.

اسرائیلیه دولتی نڭ انقراضی

حاضرگی ترکیەدە «فرات» ایله «دجله» نهرلری آرەسندەغی نیگزلك یر «الجزیره» یاکه «میسوپوتامیه» دیب آتالادر. شول الجزیره نڭ شمال طرفنده الوك زمانلردە «آثوریه دولتی» اسمنده بر حکومت بار ایدی.

آثوریه حکمداری اوزینڭ مملکتنی زورایتور ایچون تورلی طرفلرغه عسکر یبارگان وقتده اسرائیلیه دولتنه دە مسلط بولوب آنلرنی اوز حمایەسینه کرتدی واوزینه ویرگو بیررگه مجبور ایتدی. لکن بارا طورغاچ بنی اسرائیل آثوریه حکومتنه اطاعت ایتمی باشلادی. شول سببلی آثوریه حکمداری «سالماناسار» کوب عسکر ایله «اسرائیلیه دولتی» اوزرینه هجوم ایتوب آنی جیڭدی. پایتختلری بولغان «سامریه» شهرینی ضبط ایتدی. حکمدارلری قاچدی. الوغ و معتبر آدملری «خراسان» طرفلرینه طاراالدیلر. بنی اسرائیل نڭ قاچوب قوتولغانلری یهودیه دولتنه صغنوب قدس شریفده حکومت ایتوچی، سلیمان علیه السلام نسلندن، حضرت «حزقیا» تیرەسینه جیېلدیلر.

آثوریه حکومتی آثوریلردن و «الجزیره» نڭ جنوب طرفنده یاشاوچی کلدانیلردن بر مقدار خلق کیتروب بنی اسرائیل شهرلرینه اوطورتدی.

اوشبو روشچه، اسرائیلیه دولتی تمام منقرض بولدی. آندن صوڭ بنی اسرائیل حکومتی «یهودیه دولتی» اسمیله حضرت سلیمان نسلندن کیلگان کشیلر قولنده دوام ایتدی. «اسرائیلیه دولتی» منقرض بولغاندن صوڭ بونلر دخی یوز آلتمش بر سنه قدر حکومت سوردیلر.

یهودیه دولتی

اسرائیلیه دولتینی بترگاندن صوڭ آثوریه حکومتی یهودیه دولتنه‌ده کوز صالا باشلادی. الّا آنی ویرگو تولاب طوررغه مجبور ایتدی. بارا طورغاچ، یهودیه دولتی ویرگونی وقتنده تولاب طورماو سببلی، آثوریه حکمداری «سنجاریف» آنڭ اوزرینه عسکر برلن هجوم ایتوب، مملکتلرینڭ کوب یرلرینی ضبط ایلاب و قدس شریفنی چولغاب آلدی. لکن مصریلر بنی اسرائیل گه یاردمگه کیلگانلك سببلی «سنجاریف» قدس شریفنی آلا آلمایىنچه کیروقایتوب کیتارگه مجبور بولدی.

شونڭ ایله برابر، یهودیه دولتی اسرائیلیه دولتی نڭ انقراضندن صوڭ گرچه اوزی گنه قالسه‌ده استقلالینی رەتلب صاقلی آلمادی. هم بنی اسرائیل نڭ اخلاقلریده بیك بوزولدی. بونلرنی حق یولغه اوندەر ایچون الله تعالی طرفندن «اشعیا» علیه السلام یبارلسه‌ده آنڭ نصیحت لرینی طڭلامادیلر. حتی آنڭ اوزینی شهید ایتدیلر.

حضرت «حزقیا» نڭ وفاتندن صوڭ بونلرغه پادشاه بولغان کشی اوصال و بوزوق بر آدم ایدی. آثوریه حکومتی آنی طوتوب بر آز وقت حبس ایتدی. صڭره هر سنه بر مقدار ویرگو تولامك شرطیله اوّلگیچه یهودیه دولتنه پادشاه ایتوب قدس شریفگه قایتاروب یباردی. فقط بنی اسرائیل ینه آزدیلر. اوزلرن طوغری یولغه اوندەر ایچون یبارلگان «ارمیا» علیه السلام آنلرنی تورات شریف ایله عمل قیلورغه نصیحت ایتسه ده طڭلامادیلر. آثوریه دولتی قدس شریف گه یاڭیدن هجوم ایتدی. فقط مقصودینه ایریشه آلمادی. بر یهودی قزی آثوریه عسکرینڭ باشلغنی أوتروی سببلی عسکرده ترتیب بوزولوب کیرو چیگلورگه مجبور بولدی. همده بو وقتلرده آثوریه دولتی نڭ اوزینڭ اچیده طنچ توگل ایدی. تیزدن بو داخلی طنچسزلقلر بیك زورایوب کیتوب آثوریه حکومتی منقرض و آنڭ پایتختی بولغان «نینوا» شهری (ترکیه ده حاضرگی «موصل» شهری یقیننده) خراب بولدی.

آثوریه حکومتی اورننه: «مدیا» و «کلدانی» اسمنده ایکی دولت تشکل ایتدی. «مدیا» حکومتی حاضرگی «ایران» طرفلرنده و «کلدانی» حکومتی ده «الجزیره» نڭ جنوب طرفنده اولوب، بو صوڭغیسی نڭ پایتختی «آثوریه» نڭ غرب طرفندەغی «بابل» شهری ایدی. «کلدانی» حکومتی - «بابل» دولتی و پادشاهلری «بابل» حکمداری اسملریله یورتوله در.

بابل حکمدارلری آره‌سنده الڭ مشهوری «بخت النصر» اسملی بر کشیدر. بو، ایسکی بابل والیسی نڭ اوغلی اولوب، مملکتنی اداره ایتارگه اوستا و باطر یوره‌کلی اولدیغندن اوز زماننده کوب یرلر ضبط ایتوب بابل دولتینی بیك زورایتدی و قوتلندردی. الڭ آخرنده یهودیه دولتنه ده هجوم ایتدی.

یهودیه دولتی نلک انقراضی

یهودیه دولتی باشده بخت النصرغه اطاعت ایتوب آنك حمایه‌سنده یاشارغه مجبور اولدی. لکن اوچ یللر قدر شول روشچه طورغاندن صوڭ آندن باش طارتماقچی بولدی.

بونڭ اوزرینه بخت النصر یهودیه دولتی‌نڭ حکمدارینی اورنندن توشوروب، یرینه آنڭ اوغلینی قویدی. بر آزدن صوڭ بخت النصر آنی‌ده تختدن توشوردی وبنی اسرائیل‌نڭ علما و معتبرانی ایله برلکده اسیر ایتوب آنلرنی بابل‌گه کیتردی. بونلر آره‌سنده عزیز و دانیال علیهما السلاملرده بار ایدی.

بوندن صوڭ بخت النصر قدس‌گه والی ایتوب، آتاسی ایله بر طوغان قرداشی‌نڭ اوغلی «صدقیا» نی یباردی. اول آنده بر آز وقتلر بخت النصرغه اطاعت ایله قدس شریفده حکومت ایتدی. بو وقتلر «ارمیا» علیه السلام قدس‌ده اولوب، بنی اسرائیل‌گه وعظ ونصیحت ایتمکده ایدی. لکن بنی اسرائیل همیشه اوزلرینڭ بوزوق یوللرندن آیرلمادیلر. الله تعالی‌گه عاصی بولدیلر. بخت النصردن‌ده باش طارتدیلر. بونڭ اوزرینه بخت النصر اوزینڭ تختگه اوطوروی-نڭ اون طوقزنچی یلنده قدس شریف اوستینه کوب مقدارده بر عسکر یباردی. «ارمیا» علیه السلام بنی اسرائیل‌نڭ طوغری یولغه کیلوندن امید اوزوب بونلر آره‌سندن چغوب کیتدی؛ صدقیا بخت النصرغه قارشو طوررغه قرار بیرگان ایدی. لکن نق قارشو طوره آلمادی. بخت النصر عسکری صوغشوب قدس‌گه کردی، آنی ضبط وبیت المقدسنی خراب ایتدی. بنی اسرائیل‌نڭ کوبسی اوترلدی. قایسیلری مصرغه و قایسیلری مکه‌گه قاچدیلر وبعضیلریده صدقیا

ایله برابر اسیر ایتلوب بابل‌غه کیترلدیلر. شول صورتله یهودیه دولتی منقرض بولدی. بنی اسرائیل یتمش یـل بابل‌ده قالدی. بو واقعه تاریخده «بابل اسارتی» دیب یورتوله‌در. یهودیه دولتی بتو برلن عموم بنی اسرائیل قولندن حکومت کیتدی. یهودیه دولتی‌نڭ برنچی حکمداری رحبعام واڭ صوڭ حکمداری صدقیادر.

بنی اسرائیل نڭ اسارتدن قوتولوری

بخت النصردن صوڭ بابل دولتی ضعیفلنورگه باشلادی. شول وقتلرده ایران ده ظاهر بولغان «کیانیان» دولتی‌نڭ حکمداری «کی خسرو» بابل دولتنی ضبط ایتدی وآنده اسارتده طوروچی بنی اسرائیل‌گه اوز وطنلرینه یعنی قدس‌گه قایتورغه رخصت بیردی.

بونڭ اوزرینه بنی اسرائیل قدس‌گه قایتدیلر ویتمش یلدن بیرلی یمروك حالده طورغان بیت المقدسنی یاڭادن توزودیلر. قدس خراب ایتلگان وقتده تورات شریف نسخه‌لری یوغالوب، شول وقتدن بیرلی شریعت حکملری اونتولغان ایدی. یاڭیدن قدس‌گه قایتقاچ بنی اسرائیل‌نڭ ایکی مڭ قدر علما ومشایخلری برگه جیئلوب، آره‌لرندن عزیز علیه السلام توراتنی کوڭلدن اوقودی. باشقه‌لر شونی طڭلاب یازوب آلدیلر.

شول صورتله، بابل اسارتی وقتنده پت پرستلك قاتناشمش اولان حضرت موسی شریعتی، عزیز علیه السلام سایه‌سنده یاڭیدن عمل‌گه قویولدی.

یهودا وبنیامین سبطلری یعنی یهودیه دولتنه تابع بولغان

بنی اسرائیل بابل اسارتندن قوتولوب قایته‌رق ، اوشبو روشچه یاکیدن برگه جییلسه‌لرده ، بنی اسرائیل نڭ قالغان اون سبطی سورگونلرگه یباریلوب و تورلی یرلرگه قاچوب طارالوب بتکان هم نسل جهتنچه ، شرق طرفندن کیلگان تورلی قوملر برلن قاتناشقان ایدی . نسل جهتنچه چیت قوملر برلن قاتناشقان بنی اسرائیل گه ده « سامری » دیب یوروته‌لر ایدی .

یهودا و بنیامین سبطلری بابلدن قایتوب بیت المقدسنی صالا و قدس نڭ احاطه‌لرینی توزه‌ته باشلاغاچ اوشبو سامریلرده شونده خدمت که قاتناشورغه تله‌دیلر . لکن یهودا و بنیامین سبطلری ، چیت نسللر برلن قاتناشقانغه کوره آنلرنی خدمت که قبول ایتمه‌دیلر . بونڭ اوزرینه « سامریه » والیسینڭ تشویقی ایله « سامریه » ده اوزلرینه مخصوص بر عبادتخانه صالدیلر و اوزلرینه مخصوص بر رئیس روحانی قویوب قدس گه یالنماغانلقلرن بلدرتدیلر ، هم موسی علیه السلام شریعتی نگده بارسنی ده قبول ایتماینچه بعض یرلرینی گنه قبول ایده‌رك پت پرستلکدن تمام آیریله آلماینچه قالدیلر .

بابل اسارتندن قوتولغان بنی اسرائیل اوز باشینه مستقل اولوب کوب یاشی آلمادیلر . بخت النصردن ٤٢٥ یل صوڭ اسکندر یونانی ایراننی جیڭوب بابلنی آلغان وقتده قدسنی ده ضبط ایتدی و بنی اسرائیل نڭ بر آزینی ، اوزی طرفندن یاڭی صالنغان « اسکندریه » شهرینه کوچردی . یونانیلرغه بیرگان شیکللی بنی اسرائیل گه بعض امتیازلر بیردی .

اسکندر آولگاندن صوڭ بو بنی اسرائیل طورغان یرلرنی ، باشده سوریه ده حکومت ایتوچی « سلفکیان » حکومتی ضبط ایتدی . صڭره بو یرلر مصرده حکومت ایتوچی « بطلمیوس » لر قولینه کیچدی . بونلر اداره‌سنده وقتده بنی اسرائیل (یهودیلر)

آفریقای شمالیده «تونس» و «قیروان» طرفلرینه قدر طارالدیلر.

صکره سلفکیان حکومتی بطلمیوسلرنی جیکوب، بنی اسرائیل یاڭیدن آنلر قول آستینه توشدی. بطلمیوسلر ایله سلفکیان حکومتلری آره سنده اوزون مدت صوغشلر بولدی. بو صوغشلردن بیزاربولوب بنی اسرائیل نڭ برقسمی آناطولی وبابل طرفلرینه کوچوب کیتدیلر.

سلفکیان حکومتی طرفندن باشده بنی اسرائیل گه جبر و ظلم ایتلمی ایدی. لکن بونلردن «آنتیوخس اپیفان» آدلی برحکمدار زماننده بنی اسرائیل پت پرستلك گه کررگه جبر ایتلدی. طڭلاماغانلری أوترلدی. تورات نسخه لری جییلوب یاندرلدی. سنت گه بیرو منع ایتلدی. دوڭغوز ایتی آشارغه مجبور قیلندی.

بوندن صوڭ بنی اسرائیل دخی بر ایکی مرتبه حکومت تشکیل ایتوب بر آز مدت دوام ایتسه لرده آخرنده روماللر طرفندن ضبط اولونه رق کوبسی أوترلدیلر. قالغانلری تورلی یاقلرغه قاچوب طارالدیلر. توراتنڭ عزیز علیه السلام طرفندن درستلنگان نسخه سیده یوغالدی.

حاضرگی کونده یر یوزینڭ هر طرفینه طارالوب، هر حکومت اداره سنده آزمی کوبمی بولونغان یهودی لر اوشبو بنی اسرائیل نسلندندر.

بونلر یاڭیدن برگه جییلوب، قدس شریف ده اوزلرینه مخصوص بر حکومت یاصاونی امید ایته لر.

۲۲

زکریا ویحیی علیهما السلام

حضرت زکریا سلیمان علیه السلام نسلندندر. بیت المقدس ده طوروب تورات یازو وقربان کیسو شیکالی دینی اشلر ایله شغللنه ایدی. الله تعالی آڭا پیغمبرلك بیردی. خاتونی « ایساع » ایله هر ایکیسی قارتایغانلر، لکن هیچ بر بالالری یوق، هم بالالری بولودن امیده کیسکانلر ایدی. مونه شول وقتده، جناب حق آنلرغه بر اوغل بیردی. اسمینی « یحیی » قویدیلر.

بنی اسرائیل نڭ الوغلرندن « عمران » آدلی برکشینڭ خاتونی « حنه » حضرت زکریانڭ خاتونی « ایساع » ایله برطوغان اولوب، آنلرنڭده بالالری یوق وا گر الله تعالی بالا بیرسه بز آنی « بیت ـ المقدس » خدمتنه بیرر ایدك، دیب نذر ایتکانلر ایدی. « حنه » یوكلی بولدی. لکن بالاسی طوغماسدن الوك، ایری عمران وفات ایتدی هم اوزی قز بالا طوغدردی. بونڭ اسمنی « مریم » قویدی. حالبوکه اول وقتده « بیت المقدس » خدمتنه ایر بالالرغنه قبول قیلنه‌لر ایدی. لکن « حنه » اوزینڭ نذرینی یرینه کیتررایچون قز بالا بولسه ده آنی « بیت المقدس » گه ایلتوب طاپشردی.

بیت المقدسنی قاراوچیلردن حضرت زکریا علیه السلام مریمنی اوز تربیه سینه آلوب خاتونی « ایساع » غه طاپشردی. اول آنده بر آز مدت تربیه‌لنوب اوسدی. صڭره زکریا علیه السلام بیت المقدس حضرت مریم نڭ اوزینه مخصوص بر بولمه یاصاتدی. حضرت مریم شونده کیلوب الله تعالی گه عبادت برلن مشغول بولدی. حضرت

مریمنڭ بولمه‌سینه زکریا علیه السلامدن باشقه، هیچ کشی کرمی ایدی.
دنیالرنی یوقدن بار ایتکان و آدم علیه السلامنی آتاسز یارانقان الله تعالی حضرتلرینڭ قدرتی ایله حضرت مریم کیاوگه بارمایینچه یوکلی بولدی و حضرت یحیی طوغاندن آلتی آی صوڭ «قدس» یاننده «بیت اللحم» آدلی اورنده (هجرتدن ۶۲۲ یل الوك) حضرت عیسی علیه السلامنی طوغدردی.

حضرت مریم نڭ ایرگه بارمایینچه بالا طابووندن یهودیلر (بنی اسرائیل) سؤظن غه توشوب حضرت زکریا دن شیکله‌ندیلر وآچارغه آچولانوب أوترگه قصد ایته باشلادیلر. حضرت زکریا بر آغاچ اچینه کروب یاشرنگان ایدی. یهودیلر شول آغاچنی کچاق برلن کیسوب زکریا علیه السلامنی شهید ایتدیلر.

حضرت زکریانڭ اوغلی حضرت یحیی‌غه دخی الله تعالی طرفندن پیغمبرلك بیریلوب، بنی اسرائیل نی تورات شریف حکمی ایله عمل قیلورغه أونده‌دی وآنلرغه وعظ ونصیحت ده بولوندی. لکن بر آز صکره، شول وقتلرده بنی اسرائیل پادشاهسی بولغان «هرودوس» اوز قرداشی نڭ قزن اوزینه آلورغه تلادی. گرچه بو اش تورات حکمینه بناءً یاراسه‌ده، اول وقتلرده حضرت عیسی علیه السلام‌غه پیغمبرلك کیلوب انجیل شریف اینگان، حضرت یحیی حضرت عیسی‌غه ایه‌رگان و انجیل حکمینه بناءً اوز قرداشینڭ قزن آلو درست توگل ایدی. شول سببلی یحیی علیه السلام ویهود علماسینڭ برقسمی «هرودوس» نڭ تلاوینه قارشو کیلدیلر. هرودوس آنلرنڭ کوبسن أوترتدی ویحیی علیه السلام ده شونلر آره‌سنده شهید ایتلدی.

۲۳
حضرت عیسی علیه السلام

یهودیلر حضرت زکریانی شهید ایتکاندن صوڭ، نیچکده بولسه آتاسز بالا طوغماسقه تیوش دیب حضرت عیسی نڭ طوغووی حقنده حضرت مریم نڭ عمجه زاده‌سی یوسف نجارغه افترا ایته باشلادیلر. حضرت مریم: بالانڭ آتاسی کم ایکانن اوزندن صوراڭز دیب بیشکده یاطا طورغان حضرت عیسی نی کورسه‌تدی. حضرت عیسی الله‌نڭ امری برلن تلگه کیلوب: «من الله تعالی نڭ قولی من، میڭا کتاب بیردی، مینی پیغمبر قیلدی» دیدی. لکن یهودیلر کینه تهمت قیلودن طوقتامادیلر. شول سببلی قرداشی یوسف نجار حضرت مریم ایله اوغلی عیسی‌نی آلوب مصرغه کیتدیلر. آنده اون ایکی یل طوروب ینه‌دن قدس طرفینه قایتدیلر و «ناصر» اسملی بر آولغه توشوب حضرت عیسی اوتوز یاشینه یتکانچه‌گه قدر شونده طوردیلر. مصردن قایتقان وقتلرنده حضرت عیسی اون ایکی یاشنده ایدی. اون سیکزیل صوڭ، یعنی حضرت عیسی اوتوز یاشینه یتکاچ الله تعالی طرفندن آڭا پیغمبرلك کیلدی و «انجیل» اسملی کتاب ایندرلدی. حضرت عیسی بنی اسرائیل نی اوشبو «انجیل» حکمی برلن عمل ایتار ایچون أونده‌رگه مأمور بولدی و تورات نڭ بعض حکملری نسخ ایتلدی.

عیسی علیه السلام بنی اسرائیلنی اوچ یل قدر اوزینڭ شریعتنه ایارگه أونده‌دی. أولکلرنی ترگزمك، صوقرلرنی کوزلی ایتمك، طوفراقدن یاصالغان قوشلرغه جان کرتمك کبی معجزه‌لرده کورساتدی.

لکن باری اون ایکی کشی ایمان ایتدیلر. ایمان ایتکان بو اون ایکی کشیگه «حواریلر» دیب أیتلادی. انجیل برلن بیان ایتلگان یاڭی شریعت، تورات حکمی نڭ کوبسنی بترگانگه کوره یهود علماسی بوڭا کوب رغبت ایتمه‌دیلر. همده یهود خلقی کوب قیینلقلر وجفالر کوروب کیلگانلکدن، بو یاڭی بولغان پیغمبرنڭ غیرتلی وکوچلی بولوب اوزلرینڭ دشمانلرندن اوچ آلووینی کوته‌لر ایدی. شول سببلی حضرت عیسی نڭ یومشاقلق ایله امر ایتکان وعظ ونصیحتلرندن خوشلانمادیلر. حتی اوزینه دشمانلق ایته باشلادیلر. خلقنی أونله‌رگه باشلاوینڭ اوچنچی یلنده حضرت عیسی قدس‌گه کیلوب، یهود علماسی جییلغان زور برمجلسده اوزینڭ پیغمبرلگنی اعلان ایتکاچ، بنی اسرائیل‌نڭ آچولری بیك قاباروب آنی أوترگه قرار بیروب ازلی باشلادیلر.

حضرت عیسی اوزینه ایمان ایتکان حواریلر ایله یاشرونگنه کوریشوب اوطوروشه ومصاحبت ایته ایدی. یهودیلرنڭ اوزینی أوترگه تلاو خبرلرینی ایشتکاچ بر یرگه صاقلاندی. لکن اوز حواریلری آره‌سندن «یودا شمعون» اسملی برسی بر آز آقچه آلوب آنلرغه حضرت عیسی‌نڭ اورنن خبر بیردی. یهودیلر جییلوب شول اورنغه کیتدیلر. یودا شمعون اوزیده برگه باردی. لکن، الله تعالی عیسی علیه السلامنی کوکگه آشردی. یهودیلر عیسی قاچدی دیب ازله‌گانده آشغچلق ایله، آڭارغه اوخشاغان یوداشمعوننڭ اوزینی أوتروب آغاچقه قاداقلادیلر وحضرت عیسی‌نی أوتردك دیب ایسابله‌دیلر (بو واقعه هجرتدن ۵۸۹ یل الوكدر).

حضرت عیسی‌نڭ حواریلری آره‌سنده «شمعون الصفا» اسمنده ایکنچی بر شمعون ده بار ایدی. خرستیانلر بوڭا «بطرس» دیلر.

حضرت عیسی دیننك بولغان خلقلرغه نصرانی یاکه خرستیان دیب یورتوله‌در.

حضرت مریم ، حضرت عیسی‌نك کوککه کوتاریلوودن آلتی یل صوك یعنی هجرتدن ۵۸۳ یل الوك وفات ایتدی. حضرت عیسی‌نك وصیتی بویونچه حواریلر نورلی یاقلرغه کیتوب آنك دینینی طاراتورغه باشلادیلر. لکن «نصرانیت» دیب آتالغان بو دین باشده بیك یواش ویاشرون طارالسه‌ده بارا طورغاچ دنیانك بیك کوب یرلرینه جایلدی. شول الوك وقتلرده حواریلر هم آنلرنك شاکردلری اسمدن یازلغان کوب کتابلر میدانعه کیلدی. بونلر وعظ و حکایه‌لردن هم حضرت عیسی حقنده یازلغان حاللردن عبارت اولوب ، برسی برسینه اوخشامیلر ایدی. خرستیان عالملری بو کتابلرنی تیکشروب قاراب، آره‌دن دورتسی‌نك درست بولووی برلن حکم ایتدیلر. حاضرنده خرستیانلر قولنده بولغان انجیل اوشبو دورت کتابدن عبارتدر. بو دورت انجیل حواریلردن «متی» و «یوحنا» ایله رئیسلردن «لوقا» و «مارقوس» طرفندن یازلغان کتابلردر.

«تورات» ایله آکا طوتاشدرلغان نرسه‌لرگه «عهد عتیق» ؛ انجیل ایله آکا قوشلغان نرسه‌لرگه «عهد جدید» دیلر. انجیلگه قوشلغان نرسه‌لر: «حواریلرنك آثاری» ، «نامه‌لر» ، «آپوقالیپس» آدلی اثرلردر.

«حواریلرنك آثاری» دیب آنلرنك مشرکلرنی خرستیانلقغه اونده‌گان وقتلرنده نیشله‌گانلکلرندن و نیلر کوردکلرندن بحث ایته طورغان یازولرغه ؛ «نامه‌لر» دیب حواریلرنك خلقغه یازغان خطلرینه و «آپوقالیپس» دیب یوحنا طرفندن یازلغان بر اثرگه أیته‌لر.

حواریلرنك أونده‌ولری بویونچه بایتاق کشیلر پت غه طابنونی طاشلاب خرستیانلقغه کردیلر. لکن باشده رئیسلر وحکمدارلر

کرمه‌دیلر. چونکه خرستیانلق امر ایتکان توبانچیلك، باشقه‌لرنی اوزنڭ شیکللی تیگز حقوقلی کورر گه تیوشلك آنلرنڭ طبیعتلرینه خوش کیلمی، اما زورلردن کوبسنچه ظلم وجبر کوروب کیلگان توبان درجه‌لی خلقلر، خرستیانلقنڭ وعده ایتکان مکافاتلرینه، بیرگان تسلی‌لرینه قزیغوب بو دیننی قبول ایته‌لر ایدی.

بو دیننی قبول ایتکان کشیلر باشده یاشرون اورنلرده جییلوب عبادت ایته‌لر و آره‌لرندن بر سینی رئیس صایلاب «راهب» دیه آتیلر ایدی. خرستیانلق بیك کوب طارالا باشلاغاچ روما ایمپراطور-لری بونی طیارغه طوتوندیلر. بو یاڭی مذهب گه اُونلوچیلرگه ظلم وجبر ایتدیکلری کبی، آڭا کرگان کشیلرنی‌ده اُوترته باشلادیلر. حتی بر نیچه مرتبه قتل عام ایتدیلر. بو قتل عاملر اوتوز مرتبه قدر اجرا اولوندی. لکن خرستیانلرنی بولای قصو وجبر ایتو آنلرنی بترمه‌دی. حتی اوّلگیدنده قوتلی صورتده آرتولرینه سبب بولدی.

حضرت عیسی‌نڭ کوتاریلووندن قرق یل صوڭ (هجرتدن ۵۵۲ یل الوك) روماليلر کیلوب قدس شریفنی ضبط ایتدیلر. بنی اسرائیلنی عمومی صورتده اُوتردیلر. قالغانلرن آندن قودیلر. شوندن صوڭ یهودیلر هیچ بر وقت اوزلرینه مستقل بر حکومت یاصی آلمادیلر.

حضرت عیسی‌نڭ طوغووندن اوچیوز یللر اوتکاچ روما ایمپرا-طورلرندن قنسطنتین خرستیان دیننه کرگان کشیلرگه تیماسکه امر چغاردی. صکره، شمال طرفندن کیله طورغان وحشی قوملر هجوم ایته آلماسلق بر اورنغه یاڭی پایتخت یاصارغه تله‌ب حاضرگی استانبول شهرن صالدردی واوزیده خرستیانلقنی قبول ایتدی. بوندن صوڭ خرستیانلرغه جبر وظلم ایتو بتدی هم بو دین بیك کوب یرلرگه جایلدی.

بارا طورغاچ روما مملکتی «شرقی روما» و «غربی روما».

ایمپراطورلقلری اسمیله ایکی گه بولیندی. اوّلگیسینگ پایتختی «ڤیزانتیون» (حاضرگی استانبول) وصوڭغیسینگ «روما» شهری ایدی. پادشاهلق ایکی گه بولینگاچ ایکی پایتخت بربرسندن کونلەشه باشلادیلر و مذهب جهتنچەده آرەلرنده اختلاف چقدی. دین باشلقلری آرەسنده دین نزاعلری کوبەیدی. بو نزاعلرنی بترو ایچون الوغ پاپاسلر بر نیچه مرتبه جییلوب مجلسلر یاصادیلر. بونلرده نصرانیت گه صوڭندن آرتدرلغان نرسەلر چغاریلوب، حضرت عیسی دینی نڭ اساسلری بیلگولەندی و بو مجلسلرنڭ قرارلرینی قبول ایتمەگان کشیلرنڭ مردود بولولرینه حکم اولوندی. شولای بولسەده برلك حاصل بولمادی. حتی استانبول پیسقوپی «فوتیوس» رومادەگی پاپانڭ روحانی رئیسلگنی قبول ایتماینچه، آڭا مخالفتنی اعلان ایتدی. پاپا فوتیوس نی «ملعون» وکلیسادن مطرود دیب حکم ایتسەده بونڭ اثری بولمادی. شول صورتله خرستیانلق شرق و غرب کلیسالری اسمیله ایکی گه بولیندی. استانبول روم پطریقی نڭ قولی آستنده قالدی. بونلر اوزلرینه «اورتودوقس» یاکه «پراواصلاونی» و روما پاپاسینه ایەرگانلر اوزلرینه «قاتولیك» اسمی بیردیلر.

خرستیانلقنڭ ایکی گه آیریلووی سببلی استانبولن (قسطنطنیەده) دین رئیسلری آرەسندە باشلانغان طالاشو وطارتشولر بارەطورغاچ خلق آرەسینه ده کوچوب کوب تمسزلکلرگه و حتی صوغشلرغه سبب بولدی.

قسطنطنیه ایمپراطورلری باشده لاتین تلینی و روما عادتنی قبول ایتسەلرده مذهب جهتنچه آیرلغاچ کتابلرن یونان تلینه کوچرتدیلر. دین نزاعلری کیتدکچه کوبەیوب خلق چوالدی وحتی حضرت عیسی نڭ اوزیناڭ خرستیانلر قاشنده هم آدم هم آله بولوچیلغی

حقنـده بحث لر زورایوب خرستیانلـق بر نیچه مذهبلرگه آیرلدی واوّلگی نصرانیت دینی بتون اصلندن چغارلدی . همده شرق ایمپرا- طورلغی ده کیرو کیتارگه باشلاب حکمدارلر (قیصرلر) اوز ذوق وصفالوری برلن عمر اوتکاره‌لر ؛ دین نزاعلرینه وخلقنڭ چوالولرینه کوب اهمیت بیرمیلر ایدی.

خلقنڭ حق دینگه کروب، طوغری یولغه قایتوی ایچون یاڭیدن بر پیغمبرلك کیلووینه احتیاج بار ایدی .

حضرت عیسی‌نڭ طوغووندن ۵۷۰یل صوڭ پیغمبرمز محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم حضرتلری دنیاغه کیلدی ودین اسلام ظاهر بولدی.

صوڭ

739

مکتب بالالرینه و شاکردلرگه مطالعه کتابلری :

قرق قاراق. رسملی حکایت کتابی. بهاسی ۱۸ تین، پوچته ایله ۲۴ تین.

آش دوستی. بیك ماتور وقزقلی حکایه. بهاسی ۴ تین، پوچته ایله ٦ تین.

مکتب بالالری و حفظ صحت. پرافیسور طرومپدن اقتباس ایله یازلغان حفظ صحت کتابی. هربر مکتب بالاسی اوچون مطالعه ایتەرگه تیوشلی کتاب. بهاسی ۸ تین، پوچته ایله ۱۰ تین.

بالالرغه ۴۴ کیڭاش. هوللاندیه مملکتینڭ معارف نظارتی حضورندەغی بر طبی هیئت طرفندن ترتیب ایتلوب دنیادەغی مشهور تللرنڭ همه سینەده ترجمه ایتلگان، بالالرغه هم مطالعه همده حفظ صحت رسالەسی. هر بر بازو طانوغان بالا اوچون لازم ومطالعه ایتلورگه تیوش کتاب. بهاسی ۵ تین، پوچته ایله ۷ تین.

نشریات کریمی. بتون دنیادەغی ملتلرنڭ تاریخی، سیاسی، اجتماعی، علمی و اقتصادی حاللرندن، ترکلك ایتولرندن، کسب وتجارتلرندن، عادت وعرفلرندن بایاقلرندن بحث اینکان کتابلرنڭ بو کونده **یاپونلر، قورەلیلر، قطایلر، فرانسوزلر، نمسەلر، انگلیزلر، ایتالیانلر، خیوەلیلر، افغانلر، یهودیلر، اسپانیوللر، تاتارلر، عربلر، امریقالیلر، ترکلر، پولاکلر، عجملر،** نیغرلر، فینلر، بلغارلر، مصرلیلر هم گریکلر اسملی ۲۲ جزئی باصلوب چقدی هم صاتلمقده. صاتلوب بتکان جزئلری ینەدن باصلدیلر. هر بر کشی خصوصا شاکردلر اوچون مطالعەسی لازم بولغان بو کتابلر فاتح افندی کریموف طرفندن ترجمه ایتلوب مجموعسی ۴۳ جزء بولاچقدر. قالغانلری مرتب باصلوب طورورلر. بهالری هر برسی ۱۲ تیندن پوچته ایله ۱۴ تیندن. بارسی برگه یاغشی ایتوب

توبلەنگانی ۲ صوم ۵۰ تین، پوچته ایله ۲ صوم ۸۰ تین.

معلم ومربیلره رهنما. معلم، معلمه، مربی و مربیەلرگه، بالا تربیەسینه اهمیت بیرگان ذاتلر، مکتبنڭ یوغاری صنف شاکردلری و مدرسه شاکردلری اوچون مطالعەسی لازم بولغان بو کتابلر فاتح افندی کریموف طرفندن ترتیب ایتلمشدر.

۲ جزءدن عبارت بولوب بهالری ۱۵ تیندن، پوچته ایله ۱۷ تیندن.

ملی شعرلر. ایربالالرغه ده، قز بالالرغه ده آیرم آیرم شعرلر مجموعەسیدر. مکتبلرده ملی ادبیاتدن درس ایتلوب اوقتور اوچون مجید افندی غفوری طرفندن

ترتیب ایتلوب بهالری ۱۲ تیندن، پوچته ایله ۱۴ تیندن.

کوبلەب الدروچیلرغه اسکیدکه. زاداتکەسز نالوژ یبەرلمی.

زاداتکەگه مارکەده یاری.

مراجعت ایچون آدریس :

Оренбургъ, Книжный магазинъ Хусаина Махмудовича Хусаинова.

حسین حسینوف نڭ مغازینده صاتلمقده اولغان کتابلر:

بزنك مکتب. ۱ نچی جزء الفبا. معلم: ن. دوماوی	۱۳ تین،	پوچته ایله	۱۴ تین.
« ۲ نچی « قرائت « «	۱۰ «	—	۱۲ «
« ۳ نچی « « « «	۲۰ «	—	۲۴ «
تاریخ انبیا. ۱ نچی جزء. انبیا تاریخی. فاتح کریموف.	۱۵ «	—	۱۹ «
تاریخ اسلام. ۲ « ظهور اسلامدن خلفاء عباسیه‌گه قدر.	۲۰ «	—	۲۴ «
« ۳ « خلفاء عباسیه‌دن صوڭغی دور.	۳۰ «	—	۳۶ «
مختصر تاریخ عمومی. فاتح کریموف. ۱ صوم «	«	۱ صوم	۲۵ «
تورکی اوقو. ۱ نچی جزء. الفبادن صوڭ اوقتورغه قرائت. محمود مرجانی اثری.	۱۰ «	—	۱۲ «
« ۲ نچی جزء. ابتدائی ۲ نچی صنف گه مخصوص قرائت. محمود مرجانی اثری.	۸ «	—	۱۰ «
املا معلمی. صلاح الدین کمال الدینوف.	۸ «	—	۱۰ «
ایمان. تحصیل کتبخانه‌سی ۱ نچی جزء. علم حالدن ع. ردودی.	۵ «	—	۷ «
آخرت. « ۲ « « «	۵ «	—	۷ «
طهارت. « ۳ « « «	۵ «	—	۷ «
نماز. « ۴ « « «	۵ «	—	۷ «
نماز مسئله‌لری. « ۵ « « «	۵ «	—	۷ «
روزه، زکات، حج. « ۶ « « «	۵ «	—	۷ «
مختصر جغرافیا. معلملر اسیزدنك قبول ایتلگان ف. کریموف.	۱۲ «	—	۱۴ «
جغرافیا معلمی. رسملی هم خریطه‌لی ۱ نچی جزء معلم ع. جعفروف.	۱۰ «	—	۱۲ «
« ۲ نچی جزء «	۱۵ «	—	۱۹ «
یگل تجوید. کوب مکتبلرگه قبول ایتلگان. ۲ نچی طبع. م. لطفی وفا.	۵ «	—	۷ «
قزاقچه الفبا. قزاق بالالری اوچون. م. قزلجاری.	۱۰ «	—	۱۲ «
تربیه‌لی آنا. قزلر مکتبی اوچون. ر. فخرالدینوف.	۵ «	—	۷ «
تربیه‌لی خاتون. « «	۷ «	—	۹ «
قزلر تربیه‌سی. « فخرالبنات خانم سلیمانوا. ۲ جزءدن عبارت هربرسی.	۱۲ «	—	۱۴ «
معلمة البنات. « ۴ « «	۱۲ «	—	۱۴ «
عبادت نسوان « ر. فخرالدینوف.	۶ «	—	۸ «
جوامع الکلم. « حدیثلر «	۱۲ «	—	۱۴ «
علم حساب وآنڭ مسائلی. شهید الله واحدف. ۲ نچی طبع.	۲۰ «	—	۲۶ «

مراجعت ایچون آدریس:

Оренбургъ, Книжный магазинъ Хусаина Махмудовича Хусаинова.